

Sangria

2. Sayı - İlkbahar 2025

İÇİNDEKİLER

Önsöz 4

Dansa ya da Ölüme Davet - Serra Çetinkaya 5

Tarih Boyunca Ayakkabılar ve Kimlik - Bahar Kaya 8

Modern Toplumda İnsan, Sanat ve Sanatçı - Efe Küçüker 16

Sanırdım Ki Dünya Öyle Bir Yer - Feyzanur Tekiner 19

Karanfil - Serra Çetinkaya 24

Tomurcuk Sokak - Bahar Kaya 26

Bir Dünya İçinde, Cehennemin Dışında - Feyzanur Tekiner 28

01.21 - Hatice Darı 30

Fiyort - Mustafa Yıldız 31

Diriliş - Sıla Erel 32

Kızamadım - Mustafa Yıldız 33

Deliliğin Kıyısında Pak Bir Zihin - Feyzanur Tekiner 34

Sinemaya Geçirilen Dişler: Geçmişten Günümüze Vampir Sineması - Hatice Darı 41

Aslı Salı - Fotoğraflar 46

İlbey Efe Taşabatlı - Fotoğraflar 48

Türkiye’de Rock: Bir Alt Kültürden Popüler Endüstriye - Ekin Taşbilek 49

Joy Division “Depresif Bir Üşüme Hali” - Mustafa Yıldız 51

Twee Modası - Hatice Darı 56

Salata Rehberi - Bahar Kaya 59

Tavsiyeler 62

Teşekkürler 63

Önsöz

Biz, “Sangria” dergisini genç sanatçıların kendilerini ifade etmeleri için bir platform oluşturmak amacıyla kurduk. Sanatın her alanından bahseden, yeni sanatçılara kulak veren, en önemlisi tamamıyla özgün ve bağımsız bu dergiyi yetenekli ekibimiz sayesinde bir araya getirdik. Henüz çok yeni ve sayıca küçük bir ekibiz ama her birimizin söyleyecekleri vardı, biz de herkese birkaç sayfa ayırmaya çalıştık. Yazarlarımızdan, çizerlerimize, “Sangria” ekibinin her bir üyesine sonsuz teşekkürlerimizi sunuyoruz, siz olmasaydınız içi boş birkaç sayfadan ibaret olurduk.

İkinci sayımız “Sangria Bahar 2025” ve siz değerli okuyucularımızı buluşturmaktan büyük bir gurur duyuyoruz. Bir önceki sayımızda olduğu gibi, birbirinden farklı alanlarda birbirinden özel eserler sevgili sanatçılarımız tarafından sizlerle paylaşıyor. Edebiyat, tarih, sinema, müzik, fotoğrafçılık hatta moda ve mutfak alanlarından oluşan bu sayı umarız sizler için benzersiz bir okuma deneyimi yaratır. Keyifli okumalar diliyor ve sizi biricik dergimiz ile baş başa bırakıyoruz.

Bahar Kaya & Hatice Dari

DANSA YA DA ÖLÜME DAVET: AVRUPA'DA GÖRÜLEN DANS SALGINLARI

Serra Çetinkaya

Dans Salgınları ya da Vebası Avrupa Tarihi'nin en ilgi çekici ve açıklanamayan olaylarından birisi olarak ortaya çıkar. O dönemde bu vebaya kapılan insanların Aziz Vitus'un türbelerine gidip şifa için dua ettiği bilinmektedir. Bu sebepten bu salgınlar Aziz Vitus Salgını olarak da bilinir.

11. yüzyılda ve hatta daha öncesinde de görülmeye başlanan bu fenomen, 1518 yılındaki büyük salgına kadar elimizde çok kaynağı olmayan tarihi bir olaydır. Yine de elimizde 11. yüzyıla ait bir kanıt bulunmaktadır. 1021 yılında, Noel arefesinde bir grup insan kilisenin bahçesinde dans etmeye başlar. Öyle çok gürültü çıkarırlar ki, rahip ayini gerçekleştiremeyecek hale gelir. Onların derhal durdurulmasını söyleyen rahibi hiçbiri umursamaz ve gürültülü bir şekilde dans etmeye devam ederler. O zamanda bu olayı kayda alan tarihçinin söylemiyle, Rahip bu dans eden insanları bir yıl aralıksız dans etmeleri cezasıyla lanetler. Rahibin duası kabul olur ve lanetlenen dansçılar bir sonraki Noel arefesine kadar aralıklarla çılgınca dans etmeye devam ederler. Fazlasıyla yorulmuş olan dansçılar, derin bir uykuya dalar ve bazıları o uykudan hiç uyanmaz. O dönemde bu olay, kötü ruhların insana musallat olmasıyla açıklanmıştır.

Bir başka olaysa 1237 yılında görülmüştür. Günümüz Almanya'sının bir şehrinden bir diğer şehrine yolculuk yapan çocukların çılgınlarca dans ettiği kaydedilmiştir. Başta bu olayın tatlı bir görüntü uyandırdığı düşünülse de çocukların istemsizce yaptığı ve mutsuz oldukları anlaşılmıştır. Bir teoriye göre de "Fareli Köyün Kavalcısı" masalı bu olaya dayanmaktadır.

Avrupa'da 14. yüzyılda başlayan bir başka dans salgını, 17. yüzyıla kadar sürekli olarak tekrar edecek salgınları başlatır. Bu salgınlar genelde günümüz

Almanya, Fransa, Lüksemburg, Hollanda ve İsviçre çevresinde gerçekleşmiştir. O dönemde kaydedilen bilgilere göre, dans vebasına yakalanan insanlar acılar içinde kıvranıyor, korkutucu halüsinasyonlar görüyor, şeytan isimleri bağırıyor ve ruhlarını bağışlaması için tanrıya dua ediyorlardı.

Aralıklarla görülen bu dans vebasının elimizde en çok kanıta dayalı olanı, 1518 yılında günümüz Fransa'sında görülen salgındır. 1518 yılının temmuz ayı, Frau Troffea isimli kadın kendi başına sokakta sessizce dans etmeye başlar. İnsanlar dans etmekten yorgun düşen, ayakları kanayan bu kadını şaşkınlıkla izlerken bir ay içerisinde ona katılacak olan yaklaşık 400 kişiden habersizdi. En başta yaklaşık 30 kişinin Frau Troffea'ya katılmasıyla salgın başlamış oldu. Bir ay içerisinde 400 kişiye ulaşan bu salgının sonunda insanlar yorgunluktan bayılmaya; kalp krizi ve felç geçirmeye başlamıştı. Fakat salgının duraksadığı yoktu. Dönemin doktorlarına danışılıp bir çözüm bulunmak istenmişti. Doktorlar en başta bir çözüm bulamasa da daha sonra bu hastalığın kanın fazla ısınması (*hot blood*) ile ilgili olduğuna ve tedavisinin hastalıktan kurtulana dek dans etmek olduğuna hüküm getirmişlerdi. Fakat bu büyük bir hataydı. Bu tedavi yöntemini uygulamak adına dansçılar için bir sahne inşa edildi ve profesyonel müzisyenler getirilerek dansa teşvik edildi. Bu teşvik sonrası kimi kaynaklara göre günde 5, kimi kaynaklara göre günde 15 kişinin dans ederek hayatını yitirdiği ortaya konmuştur.

Peki bu biz 21.yüzyıl insanlarına fantastik bir hikaye gibi gelen dans vebasının sebepleri nelerdi?

Bu konuda birden fazla teori ortaya atılmıştır ancak tam anlamıyla yüzde yüz emin olabileceğimiz bir konu değildir. Ortaya atılan teorilerden bir tanesi nemli çavdar saplarında oluşan "Ergot Fungi" isimli küfün, tüketilen ekmeğe karışmasının bu salgına yol açmasıdır. Bu küf, uyuşturucu LSD'nin de temel hammadde olan Ergotamine'i üretir. Bu kimyasal, halüsinasyon görmeye, titreme ve şiddetli sarsılmalara yol açabilir." (Doko) Bir diğeri ise dansçıların gizli bir tarikat üyesi olduğu iddiasıdır ancak dansçıların çoğu zaman fazlasıyla acı çektikleri tarihi kaynaklarda fazlaca bahsedildiğinden bu teori çok popüler değildir. Son teori ise tarihçi John Waller tarafından savunulmuştur. Bu teoriye göre en olası açıklama katolik Aziz Vitus ile ilgilidir. 16. yüzyıl Avrupalıları, Aziz Vitus'un insanları bir dans salgınıyla lanetleyebileceğine inanıyordu. 1518'de Strasbourg'u kasıp kavuran hastalık ve kıtlık gibi dehşet verici olaylarla birleştiğinde, bu vebanın sebebi insanların stres, kıtlık ve zorlu yaşam koşullarına histerik bir reaksiyon göstermesiydi.

Kaynakça

Teule, Jean. *Dansa Davet*. Translated by Elif Gökteke, *Sel Yayıncılık*, 2020.

Doko, Enis. “Gizemli Dans Salgını.” *Bilimoloji*, 22 Jan. 2018, web.archive.org/web/20180125023324/https://www.bilimoloji.com/gizemli-dans-salgini/.

Bauer, Patricia. “Dancing Plague of 1518.” *Britannica*, 27 Feb. 2025, www.britannica.com/event/dancing-plague-of-1518.

“Avrupa Tarihinde Gizemli Dans Salgınları.” *Youtube*, uploaded by Tarih Obası, 26 Feb. 2022, www.youtube.com/watch?v=K4csS8Gr17I&t=1694s.

“A Strange Case of Dancing Mania Struck Germany Six Centuries Ago Today.” *Smithsonian*, 24 Jun. 2016, www.smithsonianmag.com/smart-news/strange-case-dancing-mania-struck-germany-six-centuries-ago-today-180959549/.

Tarih Boyunca Ayakkabılar ve Kimlik

Bahar Kaya

City of Toronto Archives, Fonds 1036, Item 812

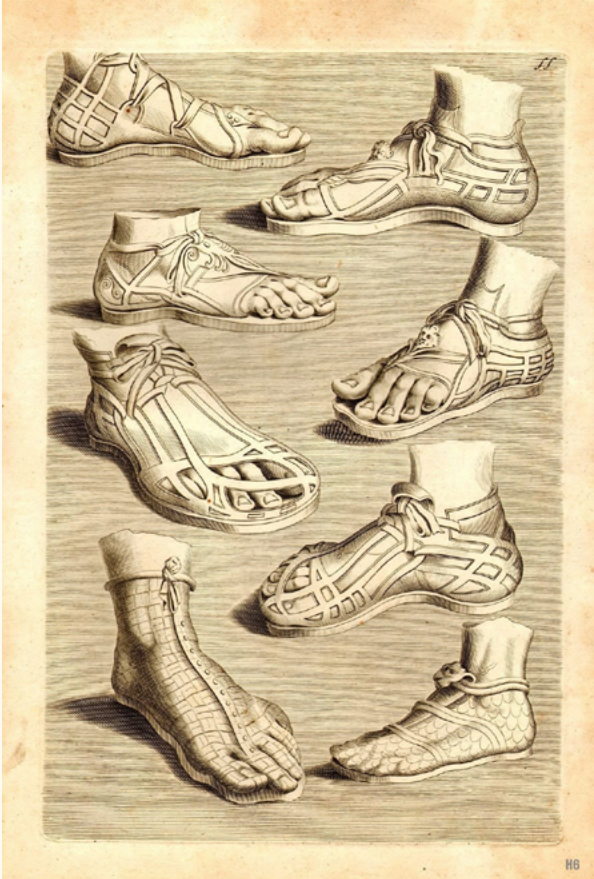
Vitrinde bir çift ayakkabıyla göz göze geldiğiniz o an onları alıp almayacağınıza karar vermek zor olabilir. Bu ayakkabıları nerede ve ne zaman giyeceğiniz, hangi kombininizin tamamlayıcı parçası olacağı, fiyatı, rahatlığı gibi etkenlere bağlı olarak değişebilir. Ancak bir çift ayakkabının ardında bu temel etkenlerden daha uzun bir hikaye olabilir. Ayakkabıların tarih içindeki gelişimi ve sosyopolitik anlamları düşündüğümüzden daha büyük bir

mana barındırabilir. Peki bir insanı ayakkabılarına bakarak tanımak gerçekten mümkün olabilir mi? Kim bilir, belki sizin de en sevdiğiniz ayakkabılar sizin hakkınızda tahmininizden daha fazlasını anlatıyordur. Bu yazıda adım adım ayakkabıların izini sürerek bu soruyu cevaplamaya çalışacağız.

Gideceğimiz yere göre giydiğimiz ayakkabılar geldiğimiz yer hakkında da çevremize bilgi verir. Bunun asıl sebeplerinden biri de ayakkabıların tarih boyunca geçtiği yollar olabilir. Ayakkabılar, tıpkı günümüzde kullandığımız birçok eşya gibi, stilistik bir tercihten ziyade ihtiyaç üzerine geliştirilmiş parçalardır. Tarihin ilk ayakkabıları yapıldığı coğrafi ve iklimsel koşullara bağlı olarak bitki yaprakları, ağaç kabukları, hayvan derisi ya da kürkü gibi malzemeler kullanılarak bir araya getirilmiştir. Coğrafi koşullara bağlı olarak ayakkabının materyali nasıl değişiyorsa amacı da değişmiş; bazen soğuktan bazense sıcaktan korunmak, sert toprağa basmayı ya da ıslak yumuşak yüzeylerde yürümeyi kolaylaştırmak amacıyla üretilmişlerdir. Fakat insanlık tarihindeki birçok eşyanın kaderine benzer bir şekilde, ayakkabılar da zaman içerisinde korunma işlevinin ötesine geçerek çeşitli işlevler ve anlamlar kazandı.

Ayakkabının korunma işlevi dışındaki en bariz işlevi bir statü simgesi olmasıdır ve bu oldukça eskiye dayanıyor. Modern sandalet modeline şaşırtıcı derecede benzeyen ilk ayakkabı modelleri, bulundukları coğrafi bölgelere göre isim değişimine uğrasa da (*sandal, geko, zori* vb.) görünüşleri oldukça benzer. Basitçe sandalet olarak adlandırabileceğimiz bu ayakkabılar dünyanın farklı bölgelerinde farklı şeyleri sembolize ediyorlardı. Mısır'daki sert sınıf ayrımına rağmen bir noktadan itibaren toplumun neredeyse her tabakasındaki insanların sandalet giydiği görülüyor. Fakat sandaletlerin materyali insanların statüsünü ortaya serecek şekilde farklılaşmış. Toplumun en alt tabakasındakiler papirüsten örülmüş basit sandaletler giyerken, sınıf sisteminde yukarıya doğru ilerledikçe materyallerin kalitesi de artmış hatta bir zenginlik ibaresi olarak ayakkabılar değerli taşlarla da süslenmiştir. En üst tabakadaki firavunlar ise tamamen altından yapılmış sandaletler giymiş.

Models of Ancient Roman Sandals. ca. 1675-79.
Joachim Von Sandrart. German 1606-1688. engraving.

Mısır bir yana, Roma'da askerlerin rütbesine göre farklı modellerde sandalet tarzı ayakkabılar giydiğine dair bulgular da mevcut. Sivil halk ile askerlerin, hatta askerlerin kendi içlerinde de ayakkabılar aracılığıyla ayırt edilmesi mümkün. Bir yandan köleler ise çıplak ayaklı kalmaya mecbur konumdaydı. Kısacası özellikle antik dönemlerde ayakkabılar sınıf ayrımını yansıtmakta öncelikli rol oynamış.

Tarihte biraz daha ilerlediğimizde ayakkabının toplumsal statü ile olan bağlantısını koparmadan ilerlediğini görüyoruz. İnsanlık geliştikçe, estetik ve moda kavramları daha büyük bir önem taşımaya başladı. Ortaçağ döneminde sivri uçlu ayakkabıların (*poulaine* ya da *crakow*) moda olup günümüzde giymeyi hayal edemeyeceğimiz modellerin popülerleşip, bir anda yasaklanması ve hemen ardından bir ördeğin gagasını andırır biçimde geniş burunlu ayakkabıların (*duckbill*) moda olması bu büyük değişime örnek olabilir. Fakat moda ve estetik yalnızca aristokrat kesimin ilgisini çekebilecek bir konuydu. Ortaçağın karanlık yüzyılları boyunca hayatta kalmanın bile bir mucize olduğu işçi sınıfı için moda hakkında endişe edecek zaman yoktu. Halkın büyük bir çoğunluğu günümüzde insanlık dışı kabul edilecek şartlar altında çalışıyordu ve ayaklarını korumak için ahşaptan yapılmış ayakkabılar kullanıyordu. Bu durum sivri burunlu ayakkabıların sadece zengin kesim tarafından giyilmesi ile bağlantılı. Bırakın çamur içinde bir tarlada çalışmayı, bu kadar sivri burunlu ayakkabılar ile herhangi bir iş yapılması mümkün değildi. Bu sebepten ötürü sivri burunlu ayakkabılar zenginlik, ve işçi sahibi olmanın birer sembolü haline gelmişti. Fakat din adamlarının bu modeli uygunsuz bulması üzerine IV. Edward'ın ayakkabı burunlarının ölçüsü üzerine bir sınır belirlediği de biliniyor. Zaten bu yüzden az önce bahsetmiş olduğum geniş burunlu ayakkabılar moda oluyor ve tahmin edilebileceği üzere bu ayakkabıların genişliği de çok abartılınca buna da bir sınır getiriliyor.

Peki ya topuklu ayakkabılar? Tam olarak ne zaman ve neden giymeye başlandı? Dünyanın farklı bölgelerinde farklı sebeplerden ötürü ve farklı zamanlarda popülerleşen topuklu ayakkabılar hala daha moda dünyasının vazgeçilmezleri. Siz bir çift topukluyu nerede ve ne zaman giyersiniz bilemiyorum, ama sizden ve hepimizden önce 15. Yüzyılda Pers İmparatorluğunda askerler giyyordu. Ayakkabıların topukları günümüzdekinden biraz farklı olsa da, ilk topuklu ayakkabıların biniciliği kolaylaştırdığı için askerler tarafından kullanıldığını biliyoruz.

RON WOOD, COURTESY OF THE BATA
SHOE MUSEUM (TORONTO)

Topuklu ayakkabılar Avrupa'da da uzun bir süre boyunca sadece erkekler tarafından giyiliyordu ve yine bir statü göstergesiydi. Topuklu ayakkabı düşkünlerinin de bildiği üzere, bir çift topuklu ile uzun mesafeler yürüyemezsiniz. Hele ki ayakkabılarınız değerli malzemelerden yapılmış ve tuzlu bir fiyata mal olmuşsa, yürüyebilmeniz bile yürümeyi tercih edebilirsiniz.

Bundan yüzyıllar önce de topuklu ayakkabı; giyen kişinin uzun mesafeler yürümesi gerekmediğini, çalışmak zorunda olmadığını ve yürüyerek mahvedemeyeceği kadar pahalı ayakkabılara para harcayabileceğini sembolize ediyordu.

Kadın ayakkabıları ise uzun bir süre boyunca erkek ayakkabıları kadar şatafatlı değildi. Bunun öncelikli sebebi muhteşem elbiselerinin altında görünmemeleri olabilir. Fakat zaman içerisinde kadın ayakkabıları da ilgi görmeye başladı ve hatta erkek ayakkabılarından daha da ön plana çıktı. Özellikle Viyana'da popüler olan *chopin* ayakkabılar kadınlar tarafından rağbet gördü. Bu modelin Osmanlı hamamlarında kadınların giydiği tahta nalınlardan esinlendiği düşünülmekte. Kadınlar uzun elbiselerinin altında bu ayakkabıları görülmeyecek şekilde giyerek hem boylarını uzatmış oluyorlardı hem de elbiselerinin daha fazla kumaştan yapılmasına sebep oluyorlardı. Tabii ki fazladan kumaş kullanılan şatafatlı elbiseler de zenginlik ve lüks göstergesiydi. Fakat bu ayakkabıların topukları yaklaşık 50 cm yükseliğini aşabilecek kadar artmaya başlayınca, kadınlar yürümekte zorlanmaya ve dışarıya hizmetçileri olmadan çıkamamaya başladı. Bu durumun yarattığı tehlikeden dolayı, devlet bu ayakkabıların giyimini yasaklamıştır.

Topuklu ayakkabılar ve Leonardo da Vinci arasında bir bağlantı olduğuna dair birkaç yazı okumuş olmama rağmen kesin bir kaynak bulamadım. Fakat rivayete göre, Floransa'daki ünlü Medici ailesinin kızı Cathrine biraz ufak tefek bir kızmış. Evleneceği zaman da bu kadar şatafatın içinde küçük görünmesini ne kendisi ne de ailesi istemiş. Bu yüzden Medici ailesi de Da Vinci'ye ne yapabilecekleri hakkında başvurmuş. O da Catherine için bir çift topuklu ayakkabı tasarlamış ve tabii ki bu da herkes tarafından oldukça ilgi çekmiş. Bu hikayeyi birkaç farklı yerde okudum ve doğru değilse bile oldukça inandırıcı. Çünkü topuklu ayakkabıların tarih boyunca birbirinden farklı amaçlar için kullanıldığı ortada.

Yine ayakkabılar hakkında okumuş olduğum ilginç bir olaydan bahsetmek istiyorum. Christian Louboutin ikonik kırmızı tabanlı ayakkabılarını yaratmadan önce, kırmızı tabanlı ayakkabılar giyen bir topluluk vardı desem inanır mıydınız? Ünlü tasarımcının sekreterinin kırmızı ojelerinden ilham alıp ayakkabılarının tabanlarını kırmızı yapmaya karar verdiği hikayesini duymuşsunuzdur. Fakat kendisinden yıllar önce, 1673 yılında XIV Louis sadece kendi saray ahalisinin giymesine izin verdiği kırmızı tabanlı ayakkabıları ile Louboutin'dan birkaç yüzyıl daha önce davranmış diyebiliriz.

Hyacinthe Rigaud, 1701

Ayakkabıların renkli ve dolu tarihi çok ilginç. Ama ben bunun sebebi ile ilgileniyorum. Bu kadar işlev odaklı bir ürün neden ve nasıl statü simgesi haline geldi, ayrıca günümüzde de hala öyle mi? Bu soruları cevaplamak için modanın bir özanlatım olduğunu unutmamalıyız. Aslında bedenimizde taşıdığımız neredeyse her şey kendimizi ifade etmemizi sağlar, ayakkabılar da bunlar biri. Fakat ayakkabılar üzerimizde taşıdığımız parçalardan farklı olarak gideceğimiz ve geldiğimiz yer hakkında da bilgi verir. Bundan kastım hem o gün gerçekten nereye gidip ne yapacağınız hem de sosyal ve ekonomik statünüz.

Bunu birkaç örnek ile açıklayayım:

Sneaker:

Sneaker giyen birini ilk olarak aktif bir yaşam biçimi ve karakter ile bağdaştırırız. Hip-hop kültüründe ise mücadele ve direnç gibi kavramları sembolize eder. Bunlara ek olarak çocukluk dönemi ve büyümeyi de çağrıştırmaları olasıdır.

Stiletto:

*Stiletto*lar ise hem kadın gücünü ve özgürlüğünü hem de kadın itaatini sembolize eder. Geleneksel kadın güzellik standartlarına uyan bu model aynı anda geleneksel cinsiyet rollerini provoke etmek gibi işlevlere de sahiptir. Buna ek olarak topuklu ayakkabılar tarih boyunca her zaman işlevsellikten önce güç ve özgüven sembolleri olmuştur. Stilettoların çelişkili doğası sebebiyle, bu ayakkabılar her zaman tartışmalı bir konu olmuştur.

Çekici ve baştan çıkarıcı bir model olarak görülen bu model kimisi tarafından kadınların objeleştirilmesi ve baskılanması için bir alet olarak görülürken kimisi tarafından ise özgürleştirici bir özanlatım olarak kabul ediliyor.

İSG Ayakkabılar

Mavi yakalılar ile bağdaştırılan bu ayakkabılar şantiye gibi tehlikeli olabilecek iş ortamlarında giilmesi zorunlu ayakkabılardır. Bot ya da spor ayakkabı modelini andıran farklı tipleri bulunuyor. Haliyle bu ayakkabıları giyen kişinin iş alanı hakkında direkt bir fikir verebilirler. Ama bu modele benzer ayakkabılar da maskülenite, iş gücü ve dayanıklılık gibi kavramlar çağrıştırır. Bu yüzden iş alanı ne olursa olsun bu tarz ayakkabılar

giyen bir kişinin dayanıklılığa ve işlevselliğe önem verdiğini düşünebilirsiniz.

Bu örnekleri dikkate alarak *sneaker* giyen biri ile *stiletto* giyen birinin aynı yere gideceğini düşünmeyebilirsiniz, ama bu iki ayakkabı aynı yerde ise, bu sefer o ayakkabıları giyenlerin statüsü ve karakteri hakkında fikirler edinmeye başlarsınız. Bu sebeple, ayakkabıların bulundukları bağlama göre taşıdıkları anlamın değiştiğini söylemek de doğru olacaktır. Ayakkabılar sosyal ve bağlamsal objelerdir. Yani aslında bir çift ayakkabıyı giydiğiniz yer, zaman, ve hatta o ayakkabı beraberinde üzerinizde taşıdığınız parçalar o ayakkabıların anlamını, dolaylı olarak da sizin anlamınızı yansıtır. Özetle bir çift ayakkabı markasından, modeline ve hatta rengine kadar her özelliği giyen kişi hakkında bir parametre niteliğindedir. Bu yazıyı bitirdiğinize göre belki en sevdiğiniz ayakkabılara artık farklı bir gözle bakarsınız.

Bu yazıya ithafen ayakkabıların kimliksel işlevlerini yansıtan bir playlist de hazırladım. Ayakkabılar etrafında bunca şarkı yazılması ve bu kadar çeşitli bir genre yelpazesine sahip olması da dikkate değer. Şarkılarda bahsedilen ayakkabı modelleri ile şarkıların türleri arasındaki korelasyona da parmak basmak isterim. Eğer incelemek isterseniz aşağıdaki linkten ulaşabilirsiniz.

Kaynakça

- Balkan, Emine, Saliha Güllü. "GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE AYAKKABI." Dünya Multidisipliner Araştırmalar Dergisi, 2024-7(2), vol. 7, Dec. 2024.
- Kastan, Deniz, Cengiz Kastan. "TARİH ÖNCESİ DÖNEMDEN GÜNÜMÜZE EVRİLEN AYAKKABI TASARIMLARI." Electronic Journal of Vocational Colleges, June 2022.
- Sancaktar, Aslı. "AN ANALYSIS OF SHOE WITHIN THE CONTEXT OF SOCIAL HISTORY OF FASHION." Graduate School of Engineering and Sciences of İzmir Institute of Technology.
- <https://sanatsozlugum.blogspot.com/2024/07/antik-misir-ayakkabilari-ancient-egypt.html>
- <https://localhistories.org/a-brief-history-of-shoes/>
- <https://www.britannica.com/topic/shoe>
- <https://britishfootwearassociation.co.uk/history-of-shoe-fashion/>
- <https://historyfacts.com/arts-culture/article/a-walk-through-the-history-of-shoes/>
- <https://www.soylentidergi.com/bir-statue-gostergesi-olarak-xviii-yuzyil-ayakkabilari-ve-aydinlanma-cagi/>
- <https://www.hurriyet.com.tr/mahmure/galeri-gecmisten-gunumuze-ayakkabilar-34913851/9>
- <https://owlcation.com/social-sciences/the-symbolism-of-shoes>
- <https://www.teenvogue.com/story/heels-history-men>
- <https://www.fiyapa.com/sayfa/ronesans-donemi-ayakkabilar?srsltid=Afm-BOopafd32YuvFyaAuQAxGhmJ0Q4enViquc9p9HEMafXYTU2p1nWBo>
- <https://www.nytimes.com/2010/06/10/science/10shoe.html>
- <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/547765>
- <https://fashionhistory.fitnyc.edu/poulaine/>
- <https://www.collectorsweekly.com/articles/these-chopines-werent-made-for-walking/>
- <https://www.nevmuzayedecilik.com/osmanli-nalin16355.html>

MODERN TOPLUMDA İNSAN, SANAT VE SANATÇI

Efe Küçüker

Hakikate erişme çabası insanın anlaması ve bilmesi dolayında var olur. Bu arayışın en temelinde yatan töz ise akıldır. Zira insanoğlu düşünceleri ile var olur. Fikir edilgen kişiyi etken vaziyete getirir. Alman düşünür Albertus Magnus, akli etken ve edilgen olarak sınıflandırmıştır. Etken akıl doğuştan gelen ve bizlere Tanrı tarafından bahşedilen özgün bir akıldır. Edilgen akıl ise düşünce vaziyetinde bir güçtür. Etken aklın eyleme döktüğü fikirdir. Maddi olan etken akıl ile soyutlaştırılır. Soyutlaşan ide etkenden edilgene geçmiş olmaktadır. Tüm bunların ışığında hakikati arar insan. Gerek varlıkta, gerek yoklukta. Fikrimce hakikat yolculuğunda insan aklını farklı bir noktaya taşıyabilecek olan ise sanatçı ve icra edilen sanattır.

Peki nedir sanat? Edebi olma çabasından mı ibarettir yalnızca? Yoksa derin anlamların ardında gizli, latif bir zevk midir? Kırgın ve kimsesiz bir ruhun dışavurumu mudur yoksa? Ruhu bedenden yüce ve yüksek kılandır sanat. Özünde bir hakikate erme uğraşı, ucu bucağı gözükmeyen bir yoldur. Kişinin varlığı, yani öznenin hakikatine erdiren sırdır.

Yüzyıllardır süregelen medeniyetlerin yaşama olan bakış açıları gibi sanata karşı bakış açıları da derin bir ayrışma içindedir. Sanatı icra etmek bakımından farklı usuller tatbik edilmiştir. Doğu medeniyetleri sanatın temelinde yatan estetik anlayışının biraz ötesine geçerek güzel olanı benzersiz bir öte dünya fikriyle sarmalar. Metafiziksel bir bakış açısıyla edilgen fikri gerçel olana perçinler. Yani bir nevi hülyalar içinde gerçeği bulmaktır onlarınki. İçinde bir tılsım barındırır. Zaman zaman doğayı aksettirir satırlarda. Doğu medeniyetinin kalemi tevazudur. Kâğıt ise âlemin ta kendisi. Edebiyatımızın kıymetli sanatçılarından olan Sezai Karakoç, bilhassa ilk eserlerinde karşımıza güçlü bir biçimde çıkan metafiziksel yaklaşımı ve geleneksel tutumu neticesinde kalemi tevazu olanlardan. Şairin kullandığı tabiat teması da bir hayli dikkat çekici ve bir o kadar da eşsizdir:

“Bir kıza rastladı dağların tazeliğinde/ Bal arılarının taşıdığı tozlardan/ Ayna hamurundan ay yankısından/ Samanyolu aydınlığından inci korkusundan/ Gül tütününden doğmuş sanki/ Anne doğurmamış da gök doğurmuş onu/ Saçlarını güneş destelemiş.” (Karakoç, 1997: 15)

Batı medeniyetlerinin sanata bakış açısı ise estetik ve farklı bir gerçeklik algısının eksenindedir. Nesneler varlığından öte anlamlar taşıyabilirler. Birey nesneye anlam kazandırır. Salt akli merkez olarak icra edilen sanat anlayışı, Rönesans ile hayatımıza girmiştir. Rönesans’a karşı dramatik bir bakış açısına sahip olan Tolstoy, “Sanat Nedir?” isimli kitabında modern sanat olarak da adlandırılabiliriz Batılı bakış açısını insanın kutsal olanla bağını kopardığı görüşünü savunduğundan, “değerli olanın değersizle yer değiştirmesi” olarak nitelendirmiştir. Tolstoy’a göre asıl yanlış olan “(...) dinsel sanatın yerine sadece zevk vermeyi amaçlayan değersiz bir sanatı inşa etmeleri” (Tolstoy, 2000: 313)

Bu görüşü, Tolstoy'un Hristiyan anarşisti ve pasifist görüşüne bağlamak mümkündür.

Meselenin özünde Doğu medeniyetlerinin uçarı bir tavırla gerçekliğe, Batı medeniyetlerinin gerçekçi bir tutumla hayalî olana ulaştığını söyleyebiliriz. Sanata karşı tüm bu tutumların yanı sıra modern toplumda sanatın nasıl bir bakış açısı ile işlendiği de oldukça mühim bir konudur. Günümüzde modernizm ve postmodernizm akımlarının izlerine rastlamak oldukça olasıdır.

Gün geçtikçe kendine yabancılaşan, ilke ve ideallere eskisi kadar kıymet vermeyen bir toplum düzeninin tesiri altında kaldığımız aşikâr. Giderek içe kapanık bir vaziyet alan toplumda insan, yaşamına temel olması açısından pek de gerçekçi olmayan imgelerin etkisinde kalmıştır. Hırs ve aşırılığın kurbanı olan toplumun sanat anlayışı ince bir zevk olmaktan çıkmış ve daha yüzeysel bir şekle bürünmüştür. Toplumun bu durumu Balzac'ın "Gizli Başyapıt" eserindeki Fernhofer karakterinin gelişim şemasını anımsatmaktadır. Zira Fernhofer; hırslarının kurbanı olmuş, aşırılığa kaçtığı için gerçeklikle bağları kopmuştur. Yani başka bir deyişle "körleşmiş ve sağırlaşmıştır."

Özetle "*medeniyet makro insan, insan mikro medeniyettir.*" (Çetin, 2003: 50) İşte tam bu noktada modernizmin izine rastlıyoruz. Bu ekol doğrultusunda Maksimalist bir yaşam tarzına meyleden kişioglunun içi boşalmış salt vaziyette bulunan sanatı benimsediğini görüyoruz. Yoğun anlamlardan arınmış ve nispeten yüzeysel sayılabilecek olsa da kendine ait temel kavram ve bakış açıları bulunduran modernizme karşıt bir görüş olarak yakın dönemde anti-modernizm de diyebileceğimiz postmodernizm akımı ortaya atılmıştır. Modernizme ait ilkeler postmodernizm cephesinde sorunsallaştırılmış ve hatta yadsınmıştır. Bu durum, postmodernizm akımının kimliği olarak nitelendirebileceğimiz ilkesizlik durumunun, hali hazırda ilke ve ideallerine yabancılaşan toplum düzeniyle örtüştüğü ve hatta topluma etki ettiği düşüncesini akıllara getiriyor. Yine Balzac'ın "Gizli Başyapıt" eserinde geçen şu sözler bu durumla bağlantılı nitelikte:

"Desen bir iskelet sağlar resme, renkse yaşamdır; ama iskeletsiz yaşam, yaşamsız bir iskeletten daha eksik bir şeydir." (Balzac, 2022: 40)

Peki nedir sanat? Edebi olma çabasından mı ibarettir yalnızca? Yoksa derin anlamların ardında gizli latif bir zevk midir? Kırgın ve kimsesiz bir ruhun dışavurumu mudur yoksa? Ruhu bedenden yüce ve yüksek kılandır sanat. Özünde bir hakikati bulma arzusu, ucu bucağı gözükmeyen bir yoldur. Kişinin varlığına, yani öznenin hakikatine erdiren sırdır. Ve nerede ne koşulda olursa olsun yaşatılmaya ve icra edilmeye devam edilecektir. Sözlerimi kıymetli Mustafa Kemal'in sözleri ile noktalamak istiyorum.

"Bir millet sanattan ve sanatkârdan mahrumsa tam bir hayata malik olamaz. Böyle bir millet bir ayağı topal, bir kolu çolak, sakat ve alil bir kimse gibidir. Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş olur."

Kaynakça

BALZAC, Honoré De (2022); Gizli Başyapıt, (çev. Samih Rifat), İstanbul: Can Yayınları.

ÇETİN, Halis (2003); “Çatışma ve Diyalog Tartışmaları Arasında İki İnsan, İki Medeniyet (Hay b. Yakzan/Doğu-Robinson Cruose/Batı)”, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 58-2: 29-53.

KARAKOÇ, Sezai (1997); Şiirler IV: Zamana Adanmış Sözler, İstanbul: Diriliş Yayınları.

TOLSTOY, Lev (2000); Sanat Nedir? , İstanbul: Şule Yayınları.

Sanırdım ki Dünya Öyle Bir Yer

Feyzanur Tekiner

Ay'ı dört parçaya böldüm, yükü ağır geldi, bir tanesini düşürdü. Üç parça kaldı ellerimde, bir tanesi gözüme, bir tanesi yüreğime dokundu. Sonra ben düştüm, dağıldım, parçalandım. Yer kabuğu yarıldı altımda, içine girip dünyanın kalbinde parmak uçlarımı yaktım. Derinlere dalıp gökten çıktım. Boşlukta uzayın renk cümbüşüne karıştım. Yıldızları selamlayıp okyanusu içtim. Etten bedenim zemine çarptığında bir ahşabın içine gömüldüm, gözlerim kapandı ve uykuya bıraktım aklımı. Ve şimdi bir tiyatro sahnesindeyim. Hatta sahnenin kendisiyim. Perde kapanmadı, oyun devam ediyor. Her şey fazlasıyla gerçek. Tek pişmanlığım sahneye çıkan merdivenlerin kırık basamağıydı, ayağım takıldı; düşecektim sandım ama düşmedim. Adımlarımı sakince ve yavaşça attım, biraz zaman kazandırımdı seyirciye beni görmeleri için. Bir kemancıyı oynuyordum, hiç de beceremeyeceğim bir roldü çünkü ne keman çalmaktan anlardım ne de müzikten. Oyundaki şarkıyı bana zorla öğrettiler, oynamak istiyorsan çalacaksın dediler. Yoksa ne farkın kaldı seyirciden? Dedikleri besteyi ilk dinlediğimde eski evimdeydim ve bir gece vaktiydi. Babam, salonda televizyonun karşısında uyuyakalmıştı ve ben odamın köşesindeki dolabın önünde yere çökmüş ağlıyordum. O kadar dokunmuştu ki duyduğum ezgiler, dışarıdaki karın ayazı yüreğimi titretmişti. Üşüyordum. O gece kırklarına dayanmış ben; 7 yaşındaymışım gibi ağladım, annem ölmüş gibi ağladım, terk edilmişim gibi ağladım, biraz da mahallede bir akşamüstü oyununa alınmamışım gibi... Babam koridordan geçerken hiçbir şey olmamışçasına, 'Kaç yaşına gelmiş oğlum bebek gibi ağlıyor!' demesin diye ayaklandım. Oysa belki elini omzuma koysa, tek bir kelime demese dahi, belki o temas iyileştirirdi beni. Ancak çocukken başınızı okşamayan adamdan öyle bir şey bekleyemezsiniz. Ben de beklemedim. Zaten hiçbir zaman iyileşememişim, bunca zamandır hastalıklı bir beynin esiri olmuşum; öyle söylediler. Nedendir bilinmez, hiçbir çabam da olmadı ki iyileşmek için, sanki bu varoluş sancısı bir nevi haz veriyordu bana.

Işığın altında parlıyordum, herkesin gözleri bana odaklanmıştı. Yozlaşmış bir toplumda elit davranmaya çalışan bir cehalet... Böyle düşündüğüm anlarda, "Seyirciyi hafife alma." diye hatırlatmam gerekirdi kendime, yoksa öyle bir üstünlük kompleksiyle oynardım ki; bu sefer yapmacık ve beceriksiz olan ben olurdum. Ancak buna rağmen biliyordum beni hiçbirinin anlayamayacağını. Henüz ben tanıyamamışken kendimi... İnsan 37 yıllık ömründe kendine dair hiçbir şey bilmeyince böyle huysuz, somurtkan biri olup çıkıyor-muş demek ki. Yayı tutan parmaklarımı gevşetip sakince tellere dokundurdum. Önümde bir prens yerde yatıyordu, beyaz dantelli gömleği kana bulanmıştı ve bir kılıç uzanıyordu yanında. Göz kapaklarının hareket ettiğini görebiliyordum, hayattaydı. Trajik bir sahneydi, kimse öylesi bir komutanın öleceğini

düşünmezdi çünkü. Ancak kahramanların kaderi baştan yazılmıştır, hepsine aynı mutlak son verilir. O da kendi sonuna ermişti artık, kurtulmuştu belki de kim bilir... Kenarda ağlayan birkaç yüz, prensin başında diz üstü çökmüş bir asker, bir de kızılın en güzel tonuyla bir tilki vardı. Tilkinin hikayeyle bağıni hiçbir zaman çözememiştım ama çok doğru geliyordu orada olması, her şeye anlam katan tek şey o olmalıydı; yalnızca aklım bunu çözemeyecek kadar karmaşıktı o sıralar. Kemanın sesi yankılanmaya başladığında gözlerimi usulca kapattım, parmaklarım çok yavaş hareket ediyordu; hayatını onuru için ortaya koymuş soylu bir prensin ölümü ancak bu kadar dramatik anlatılabilirdi. Duyguyu verebilmek için bir çaba göstermeme gerek yoktu çünkü bu parça, kendi savaşımın parçasıydı. Dinleyenlerin hayran kaldığını hissetmek zor değildi, hikâye onlar için bitmişti ve ölümle biten bir oyundan daha acıklı ne olabilirdi ki? Hayatımız da ölümle bitecekti, bu yüzden acıyordum hepimize.

İzleyicinin yüzündeki hüzne bir kez daha şahit olabilmek için gözlerimi açtım, açmamla birlikte onu gördüm. Tam karşımda, en önde, bomboş salonda tek başına oturuyordu. Yaşlar akıyordu gözlerinden, silmek için yeltenmedi. Karşımda gördüğüm kadın hayal bile edemeyeceğim bir güzelliğe sahipti. Bir içimlik su gibiydi, gökyüzü gibiydi, uçsuz bucaksız denizler gibiydi... O an, aldığım nefes hayat verdi ciğerlerime. Saçlarına dokunsam parmaklarımla, bir kere öpsem gözlerinden sanki mezarımdan sıyrılıp toprağımdan tekrar doğacaktı ruhum. Şiir gibiydi; adımı geçirse kaleminden, satırlarının tenimde bıraktığı kesiklerden kan damlardı sayfalara. Ben onun gibisini yazacak bir şair değildim, lanetli ve tutsak bir adamdım karşısında; oysa beni kurtaracak olan yegâne kişiydi bu kıyamette. Aklımın her köşesini alevler kapladı, ben yandım ve ben yandıkça sahne buzdan bir dağ oldu. Olduğum yerde, eriyip gittim karşısında çaresizce. Konuşabilsem belki de ağzımdan en güzel şarkılar dökülecekti. Ancak izledim sadece, öylece, sakince. İzledim çünkü fazlasına hakkım olamazdı, güzelliğı kadar imkansızlığı da çarpmıştı yüzüme. Aciz bir adamdan başkası değildim, öyle ki tebessüm ettim yalnızca. Takdir ettim güzelliğini, takdir ettim Tanrı'yı ve bağışlanma diledim içimde beslediğim umuttan; gerçekler acımasızca çarptı yüzüme. Sessizlik sahnesinde yalnızca bir dakikalığına çektim yayı tellerin üstünden, kirpiklerim rüzgârdan uçuşarak görüşümü engelledi. Göğün gürlemesini duydum, fırtınaya hazırlanan hoyrat bulutları gördüm iki kenarı kıvrımlı tavandan. Birkaç damla yaş damladı yanaklarıma, şimdi prensin başında oturup sırayla tek bir sigaranın dumanını soluyan askerlerin arkasında ciğerlerim yanıyordu. O gitmişti, şaşkınlığımdan nerede olduğumu ve hatta kim olduğumu bile unuttum o an. Nasıl nefes alındığını hatırlayana kadar soluksuz kaldım. Başımdan aşağıya kaynar sular döküldü dedikleri gibi. Korku kapladı bütün bünyemi, feryat figan bağırdı içimde bir ses ancak oyun devam ediyordu ve ben kılımı bile kıpırdatamayacak haldeydim. Yoktu artık o hayallerimden bile güzel olan kadın, ben bir zavallıdan ibarettim. O yoktu. Tam anlamıyla yokluğa karışmıştı.

“Büyük adamdı!” dedi önündeki asker, seyircisine bakıp prensi işaret ederek.
“Yazık oldu.”

Yanındaki parmaklarının ucunda söndürdüğü sigarayı sahneye attı umursamazca. “Kaderinde yazılıydı.” dedi. Sanki kendi başarısızlığı değilmişçesine, kadere attı suçu. Soranlara da böyle diyecekti. “Benim yüzümdendi, ben ihanet ettim, canını benim gibi önemsiz biri uğruna feda eden bu soylu prensin ölümüne ben sebep oldum.” demeyecekti hiçbir zaman. Kabullenmeyecekti, çekip gidecekti birazdan. Eve de dönmeyecekti, geride kalan annesi yolunu gözleyecekti yıllarca. Hastalıktan aklını yitirecekti zavallı. Diğeri de yolda giderken öldürülecekti. O gün, ikisi ayrı yollara yürürken arkalarında kalan ölüp prensin hatırasını yaşatacaktı. Birisi onuruyla, diğeri iki paralık ettiği şerefiyle...

“Gitme vakti.” dedi bir tanesi, “Yardım et de ata yükleyelim bedenini. En azından savaşarak öldü, şad olsun. Bir mezarı bile yok demesinler sonra.”

İki asker, prensin cesedini omuzlarına alırken yine benim rolüm gelmişti. Hikâye boyunca adı hiç geçmeyen, yalnızca savaş bittikten sonra ortaya çıkan bir karakterdim. Kimsenin de umurunda değildi sanardım, ta ki bu besteyi gerçek bir kemanda, bizzat canlı dinleyene kadar. Yayları tekrar tellerin üzerine koydum. Yavaş yavaş yükselen sesle önümden geçip gittiler. Seyirci tekrar görüş alanıma girdiğindeyse o, tüm ihtişamıyla oradaydı. Anlamsız bir mutlulukla doldum geri geldiği için, dünya katlanılabilir bir yer oldu bir anlığına; toprak güzel koktu, kış ayında çiçeklere bahar geldi sanki. Herkes askerlerin gözyaşlarıyla duygulanırken o beni izliyordu, tüm dikkati bendeydi. Sanki... Sanki o acıyı, o hissi yaratanın ben olduğumun farkındaymış gibi. Müziğin yükseliş anlarında, kaşlarımı çatıp hızımı kontrol ederken, koskoca salonda yankılanan sese karşın naif bir tebessümle çaldım. Bütün ruhumu, bütün varlığımı haykırırcasına çaldım. Beni izlemesi hoşuma gitmişti; fark edilmek, görülmek, tanınmak... Yalnızca bir anlığına da olsa, onun kahramanı bendim. Son demler, son birkaç an onun sükutunda boğulacağım; işte kendimi o dakikanın içindeki sonsuzlukta buldum. Benliğimi kaybetmemin bir sebebi varmış meğer. Yay telleri son kez titretti ve son kez bir melodi karıştı havaya. Suskunluk puslu bir gecenin yoğun sisleri gibi çöktü salona. O geldiğinde de yalnızdım, o gittiğinde de yalnızdım. Prens gitti, asker öldü, kılıç aynı yerinde duruyordu kanlar içinde. İçim buruktu, kalbim hiç bu kadar acımamıştı; hiç böyle nefessiz kalmamıştı yüreğim. Son bir kez diye fısıldadım. Soluma baktım, sahneden çıkmam için işaret veriyorlardı. Son bir kez, kan kırmızısı perdeler kapanırken yavaş yavaş, onun o Ay kadar parlak yüzünü son bir kez görebilmek için...

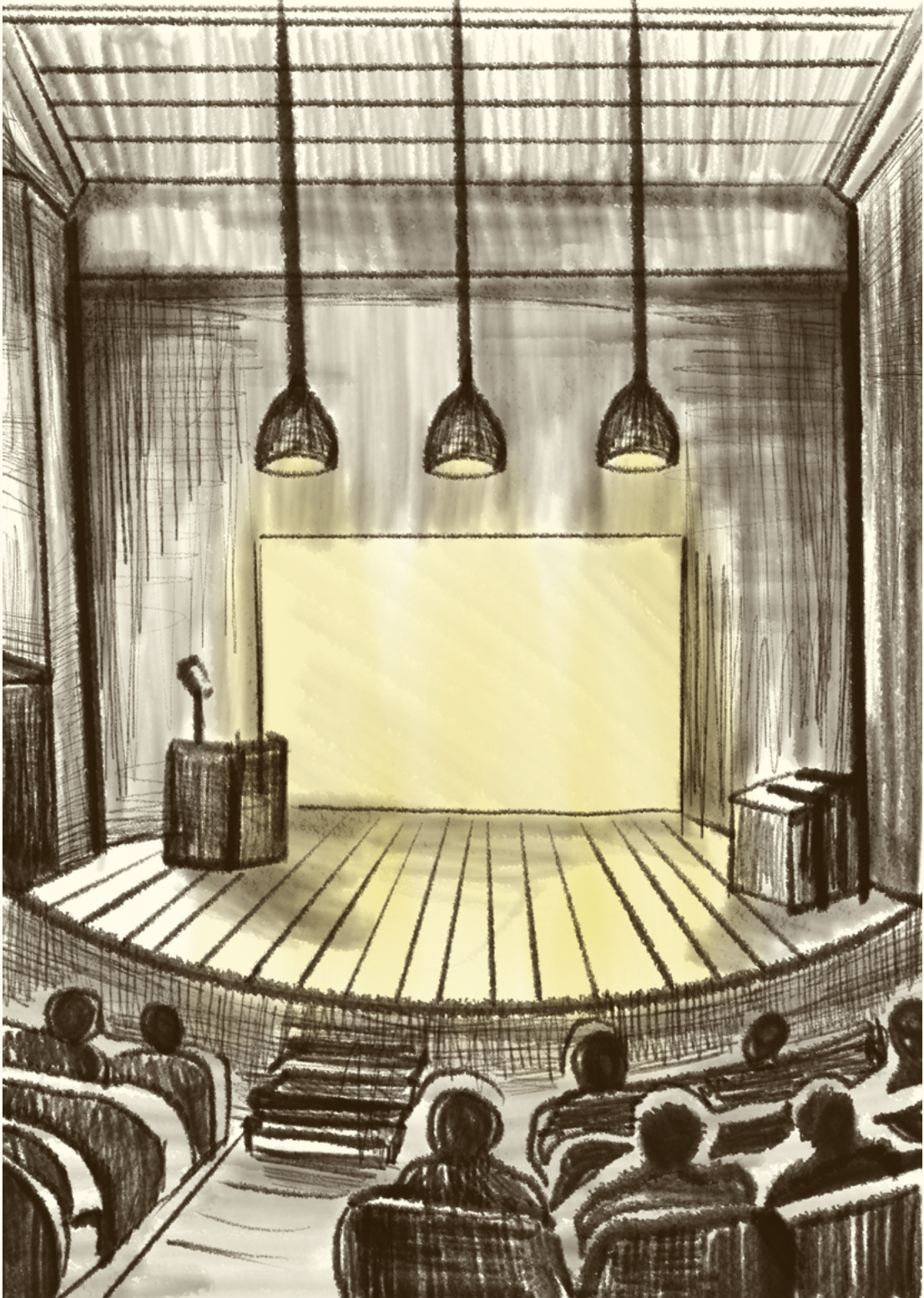
Bir kemanın içindeydim ve ince kıvrılmış çizgilerden ışık vuruyordu yüzüme, sahneye. Güzel bir ahşap kokusu, kulaklarımı delercesine bir ses; parmak uçlarım kesik kesik, elime ve avucuma doğru akan kırmızımsı bir renk, metalik bir koku... Bana öyle bir baktı ki o gün, yüreğim sızladı gözlerindeki acıdan. Hüzün sardı kemanı tutan parmaklarımı ve ben Savien’in aşkını haykır-

rırcasına çaldım. Ciğerlerim parçalandı, kalbim dört parçaya ayrıldı. O ağladı, gözlerinden düşen damlaları toplayıp denizlere döktüm. Ben o denizlerde boğulurken o izledi sadece. Tebessümünde hayat buldum, tebessümümü soldurdu. Ben sevdim elimden geldiğince ancak yeterli olmayacağını biliyordum. O gitti. Gitti çünkü güneş her zaman batır, Hyperion'a bir elveda... O gitti, o ki benim elimde kalan son ay parçam, kıymetlim, gönlümün en ince ipliğini koparan, beni öldürüp beni yaşatan o kadın... Bir "tak!" Sesi duyuldu. Işık, en tepeden sicim sicim dökülüyordu sahneye, yer yer aydınlatıyordu ahşap duvarları, toz zerrelere uçuşuyordu havada. Birkaç saniye öksürdüm. Perdenin arkasında, kimsesiz, gölgede bekliyordum. İlk defa gün ışığı görmek, kıvrımlı duvarların aydınlığına ilk defa şahit olmak içime tuhaf bir umut aşılamıştı. Korktum, korku umudumu katletti acımasızca, bunu yaparken de cesaretlendirdi aklımı. Avazım çıktığı kadar, ciğerlerimi bedenimden söküp atacak kadar bağırdım. Boğazım acıdı bağırımdan, bir şiir ne kadar içten okunabilirdi?

"Ey Thea, ey göklerin Ay Tanrıçası!" Orada olduğunu hissediyordum çünkü sevgim gerçektir, çünkü ben sevdiğim o hep var olacaktı. "Beni bu azaptan kurtar, beni bu asırlık yeryüzünden al, bu toprağın kirini dağıt! Sen ki geceyi aydınlatırsın, bu karanlığımı yık! Ben ki aciz kirpiklerinde saklı, ben ki boynu kıldan ince... Kulaklarıma çalınan bu ezgileri dağıt, gönlümü yakan aşktır bu şimdi şafak söktüğünde senin kollarında uğurladığım. Ben bu gecenin yıldızıyım, ben göklerin hayali. Fersah fersah bu denizler, ben ki kaptanın deryasız kör kâtibi! Sök şu kalbimi, damarlarım bir parça sen döksün şu dalgalara..."

Sesim sonlara doğru kısılırken, hıçkırıklarım kelimelerime karışırken, ağladım tekrar. 7 yaşındaymışım gibi, annem ölmüş gibi, hiçbir şey ve her şeymişim gibi ağladım. Bütün seyirciler dağıldığında ve artık o da kalabalığın içinde havaya karıştığında kemanı olduğu gibi sahneye bırakıp koştum. Adımlarım yankılanıyordu sahnede, prens de askerler de, perdenin arkasında tuhaf olduğumu düşündüklerini bildiğim bütün o insanlar da yargılayıcı bakışlarıyla beni izliyorlardı. Umursamadım. Bu sefer takıldı ayağım o kırık basamağa, düştüm. Düşünce ahşap zemine çarptı dizlerim, sanki oyun oynarken sokakta düşmüşüm gibi kanadı; sızladı burnumun direği annemi özlemişim gibi, çocukmuşum gibi yandı canım. Çok istedim o an gömülmeyi, toprağım ıslansın yağmurla çok istedim. Ama olmadı, hayattaydım, oyun bitmişti ama ben hâlâ o sahnenin önünde, hiç kimsenin olmadığı karanlık salona bakıyordum. Bir süre bekledim öylece, Hyperion karanlığa karıştı, ışıklar söndü, son ay parçamı da öyle kaybettim. Tutunmak istediğim bütün dallar kırıldı, geçer sandığım hiçbir acı geçmedi. Özlemimin arkasına saklanmak isterken ölümümün hasretimin elinden olacağını bilemezdim. Aysız gökyüzünün bu kadar korkutucu olacağını, güneşin tekrar doğmayacağını bir gün, okyanus suyunun boğazımı bu kadar yakabileceğini, toprağın bu kadar soğuyacağını bilemezdim.

Fısıltım o kadar sessizdi ki, kendimi duymakta zorlandım. Benim sesim değildi, parçalara ayrılan yüreğimin suskunluğuydu konuşamadıklarımı anlatan. “Gerçek gibiydin, o kadar gerçek gibiydin ki... Şimdi oturdum bu köhne yerde, kimse yokken çevremde düşünüyorum. Madem bir sanrıdan ibaretti varlığın, madem gerçekliğin ince melodilerle hayallerime örülmüştü... Acısı nasıl bu kadar gerçek bu sevginin? Nasıl ki ben kalbimi söküp atmak istiyorum, nasıl ki aldığım nefes ruhuma batıyor. O kadar gerçeksin ki sevgilim, ben senin acını yaşamaktan bile vazgeçmek istemiyorum.”

KARANFİL

Serra Çetinkaya

Metrodan indiğinde yaşadığı şehrin şaşırtmayan gri yağmurlu havasına bakıp gülümsedi. En son ne zaman doya doya güneşi teninde hissettiğini hatırlamaya çalıştı ama nafileydi. Gerçekten çok uzun zaman olmuştu. Dalgalı saçlarını olduklarından daha kabarık yapacağını bildiği halde yağmura teslim etti kendini, tıpkı bu şehrin yağmurları gibi, savaşamayacağı şeyleri çoktan kabul edilmiş bir yenilgiyle kucaklaması gerektiğini hayat ona uzun ve acılı yollarla öğretmişti. Kulağında sakince çalan, o an sözlerine asla dikkat etmediği “The Smiths” in dingin şarkısı dışarıda kopan fırtınaya rağmen ruhuna da aynı dinginliği vermişti. Etrafında yağmurdan kaçmaya çalışan insanlara bakarak yürümeye devam etti. Oluşturduğu tezat görüntüyü düşündü ve güldü, sahil kenarında yürüyormuşçasına hareket ediyordu. O an sıcacık bir sahil köyünde denize bakarak güneşi teninde hissetmeyi ne kadar çok özlediğini hatırladı, hayalini kurduğu o yerde olmanın ne kadar huzur vereceğini düşündü ama bir şeyler eksikti ve hep eksik olacaktı. Hayallerinde bile *O* yoktu. Kafasından uzaklaştırmaya çalıştığı düşünceleriyle adımlarını hızlandırdı. Her seferinde farklı bir yer keşfetmeliyim diyerek çıktığı yollarda adımları onu hiç şaşırtmıyordu, yine o bilindik kafeye girerken buldu kendini. “Kahvelerini seviyorum.” Diye düşünerek rahatlatmış kendini. Her zamanki kahvesinden aldı, her zaman sanki ona ayrılmışçasına boş olan masasına oturdu. Isıtıcıların ve o loş ışığın yarattığı o sıcak sarı tonlarındaki ortam onu mutlu etmeye yetmişti bile. Kahvesini yudumlarken, insanları incelemeye başladı. Burada en sevdiği aktivite buydu; herkesin bambaşka hayatları, bambaşka sorunları ve başa çıkmak zorunda kaldıkları şeylerin olduğunu hatırlamak ona güç verirdi, kendisini yalnız hissetmezdi. Karşısında bir çift tartışıyordu, birbirlerine ne kadar yakıştıklarını düşündü. Bir grup genç kötü geçen sınavlarını tartışıyordu, ne güzel şey böyle genç ve kaygısız olmak diye düşündü, düşündü, düşündü... O böyleydi işte. Dışarıda fırtına kopsa dahi oturduğu kafenin sınırsız ortamında mutlu olmayı seçerdi. Yanında kurumuş dallarıyla duran ağacın kuru dallarına değil, noelden kalma güzel süslerine bakmayı seçerdi. Çok pozitif bir insan olduğu için değildi bu, sadece hiçbir şeyle savaştırmayı öğrendiği için sahip olduğu bir bakış açıydı. Bir şeylerle savaşmak için ne kadar da tembelim, diye mırıldandı kendi kendine. Üstünden atamadığı o suçluluk duygusunu besliyordu bu bakış açısı.

“Bunu sana anlatabilmiş olmayı ne çok dilerdim” diye fısıldadı. Onu ve onunla imkanı varken paylaşamadıklarını düşündükçe kalbi acıyla tekledi. Şu an onun ne kadar uzakta olduğunu düşündü. İstese ona kavuşabilirdi, ama gidemeyecek kadar korkaktı. Şu an burada, yanında olsa ona neler söyleyeceğini neler yapacağını tahmin etmeye çalıştı, edemedi. Uzun zaman olmuştu bir şeyler paylaşmalı, zaman ikisinden de çok şeyler götürmüştü bundan emindi. Kahvesinden çıkan dumanları incelerken son görüşmelerini düşündü. Uğ-

runa savaşıcağım tek şey sensin, demişti ona. O ise kızmıştı, bu bakış açısını hiç sevmezdi zaten. Gülümsedi. “Seni bir daha görebilecek miyim?” Diye sormuştu son görüşünde onu, o ise sadece gülmüştü. Geçip giden zamanı düşündü, bir zamanlar bu masada onunla otururken akıp giden zamanın şu an bu kadar acımasızca yavaş olmasını düşündü. İmkani varken ona daha çok kendini anlatmak, onu daha çok dinlemek yerine boşa harcadıkları zamanı düşündü. “Çok kızdım sana, çok kavga ettim yokluğunla. Acımasızlık ettiğini düşündüm, isyan ettim. Ama hepsi geçti, artık sana kızgın değilim, yokluğunla savaşmaya pes ettim. Sen sadece yapman gerekeni yaptın sonuçta.” Diye fısıldadı. İlk defa bu cümleleri söylemek için cesaretini toplamıştı. Soğumuş kahvesinin son yudumunu da içtikten sonra, bir zamanlar kahkahalarına eşlik eden o kafeden çıktı, beraber anılar biriktirdikleri o sokaklardan sessizce yürüyerek ilerledi. Yolda gördüğü çiçekçiden bir buket çiçek aldı, evet yine karanfil almıştı ve ayakları onu şaşırtmayarak o bilindik yere götürdü. O’na götürdü. Buketi bırakıp daha geçen hafta gelmemişçesine, “Uzun zaman oldu.” diyerek gülümsedi. Mezarının üstündeki toprakları temizleyip, kuşlar için su koydu. Son 3 yıldır gerçekleştirdiği o rutinine, gününü ona anlatmaya, başladı.

“Akış” Aslı Salı, 25 Ocak 2025, Fujifilm XT-4, 16-80 f/4 R OIS WR, 1/4 s, f/5.9, ISO 100

Tomurcuk Sokak

Bahar Kaya

Şehrin ortasında küçük bir bahçede oynayabilecek kadar şanslı çocuklardık. Bu küçük bahçe bazen evcilik oynadığımız, bazen keşfedilmemiş ormanlarda maceraya çıktığımız, bazense kardan adam yapmak için annem ve babamı ikna edip koşturduğumuz koca bir dünyaydı bizim için. Bahçe ile şehri ayıran duvarları görmezdik bile. Şimdi dönüp bakınca küçük dünyamızın ne kadar büyük olduğunu anlıyorum. Karnımız ağrıyana kadar kahkahalar attığımız, kıyafetlerimizin çamur ve çimen lekesi olduğu, annemin zorla giydirdiği hırkalarımızı ilk fırsatta bahçenin bir kenarına fırlattığımız, ayağımıza dolanan böceklerden çığlık çığlığa kaçıp birkaç dakika sonra yarı korkak yarı meraklı bir şekilde onları incelediğimiz dünyamız. Hiçbir şekilde bize ait olmayan bu küçük bahçe tamamen bize ait bir dünyaydı.

İlkbaharın son günleri bahçe her zaman daha büyülü olurdu, gün ortasında tepeye yükselen güneş insanı kemiklerine kadar ısıtırken akşam üzeri hafif bir meltem başlar cildimizi ürpertirdi. O günlerden birinde senin elini tutmuş koşuyordum, sen ise peşimden sendeleyerek geliyordun ama elimi hiç bırakmıyordun. Uzun yeşil otlar bahçenin bazı köşelerinde o kadar uzamıştı ki neredeyse dizlerimize kadar geliyordu. İki çift pembe ayakkabı uzun otlar arasında, suyun içinde birbirini takip eden balıkların suya dalıp çıktığı gibi

bir görünüyor bir kayboluyordu. Ne aradığımızı bilmeden keşfe çıktığımız günlerden biriydi sanırım. Otların rüzgardan birbirine sürtünüp hışırdaması, iki küçük kızın gülüşmesi ve şehrin uğultusu birbirine karışmıştı. Bir an için durdum, nefes nefese kalmıştım. Sana dönüp baktığımda henüz dökülmeye başlamamış süt dişlerinle bana gülümsüyordun. İnce telli kısa saçların rüzgarda uçuşuyor, yüzünün yarısını kapatıyordu. Küçük suratın koşmaktan kızarmış ve terlemişti. Tekrar önüme döndüm, bahçede keşfedilecek ve oynanacak yer kalmamış gibi hissettim. Sanki bu koca dünya hiçbir zaman koca bir dünya olmamış, trafik gürültüsünün hakim olduğu bu şehrin ortasında bir bahçe bile değil sanki bir saksıydı. Neden bilmiyorum, senin elini bıraktım. Sana elimi tutmadan koşabileceğini söyledim.

Bahçede yeni bir şey bulmayı o kadar çok istedim ki daha ilginç, daha gizemli, daha eğlenceli, daha daha daha... Henüz tırmanmadığım ağaçlara çıktım, bir daldan diğerine atladım. Hiç koklamadığım çiçekleri yoldum, elle-

rimde onları ezdim, kokladım ve avuç içlerimi nasıl lekelediklerini gördüm. İlk defa gördüğüm meyveleri yedim. Kimisi şeker gibi kimisi zehir gibiydi. Kelebeklerin peşinden koştum, önüme bakmadığım için takılıp düştüm. Dizlerim yarıldı ama umursamak istemedim. Koşmaya, oynamaya devam etmek istedim ama yoruludum. Birkaç saatlik maceram boyunca senin yine tam arkamda olduğunu hissediyordum. Ama dönüp baktığımda ayak izlerin beni takip etmeyi bırakalı çok olmuştu. Meğersem birkaç saat değil yıllar geçmişti. Korktuğumu hatırlıyorum, seni aradıkça ve bulamadıkça daha da korkuyordum. Avuç içi kadar bahçe koca bir evren olmuştu ve seni bulamıyordum. Seni günlerce, aylarca, hatta yıllarca aradım. Sanki dünyanın etrafında beş tur atmıştım ama sen yoktun.

Seni bulduğumda arkan dönük bir şekilde oturuyordun. Saçların uzun bir örgü halinde omzundan aşağıya sallanıyordu. Uzun otlar kısalmıştı, bileğimden sadece bir karış yukarıdaydı. Ayakkabılarımıza baktım, pembe değillerdi, aynı renk bile değillerdi. Yanına oturdum, bu sefer de sen kalktın. Benimle oturman için sana yalvardım, kızdım, ağladım ama nafle. Bana kızgın olduğunu sandım. Yediğim meyvelerin aslında güzel bile olmadığını, pis çiçeklerin ellerimi nasıl boyadığını anlatmak istedim ama sen kızgın değildin.

Rüzgar hızlanmaya başladı, seni anlamaya çalışıyordum ama gözlerim yaşlarla doluyor önümü göremiyordum. Olduğum yere oturdum ve gözlerimi kapadım, uzun otlar ayaklarının altında eziliyordu. Uzaklaştığını duyabiliyordum. Seni kaybetmenin mümkün olduğunu bilmiyordum.

Ne kadar zaman geçti bilmiyorum, sadece yanıma geri geldiğini hatırlıyorum. Bana dizimi sordun. Düştüğümü, dizimi yaraladığımı nereden bildiğini sormadan senin de dizlerindeki yaraları gördüm. Bir anlık sessizlik ve hemen ardından uzun zamandır beraber duyulmayan kahkahalarımız. Bu sefer sen bana elini uzattın, ben senin peşinden geldim. Bu bahçede oyun oynayabildiğimiz için ne kadar şanslı olduğumuzu ilk defa o gün fark ettim.

Bir Dünyanın İçinde, Cehennem Dışında

Feyzanur Tekiner

Irmağın suyu ılık ve tatlıydı. Mevsim normallerine göre hiç doğal olmasa da yerel halkın alıştığı bir şeydi bu, yüzyıllar önce dünyaları yaratıldığında bir kusursuzluğun içine doğmuşlardı. Var olan bütün varlıkların iç içe yaşadığı, mavinin mavi ve beyazın beyaz olduğu dönemlerdi. Zamanla toprağın yapısı, havanın ağırlığı, suyun tadı ve ateşin rengi değişmişti. Artık kıpkırmızı karlar, çatılardaki sarkıtlar bile ırmağın suyunu soğutamıyordu. Ve herkes memnundu bu durumdan, yıl boyu sıcak su kaynağı sayesinde bütün ihtiyaçlarını gidebiliyorlardı. Susuzluk sona ermişti, ılık yudumlar boğazlarından akarken bir yandan da göz pınarlarını dolduruyordu. Oysa vaktinde böyle miydi! Geçmiş zamanlarda öyle soğuk olurdu ki dereler, tepeler, gökler...

Çocuklar donan dalgaları boyardı, hatırlıyordu. O renk cümbüşünü de anlatmak zordu ancak yine de hafızasındaydı her şey, apaçık ve yalın... Ama değişmişti işte dünya, tanıdığı insanlar yerini yeni hayvanlara bırakmıştı. Toprağın hoş bir tadı vardı artık, ateş beyazdı ve huzur soluyordu tüm dünyalar. Kubbenin yer değiştirdiği gün, her şeyin değiştiği o gün de güzel bir gündü. Dağ yamacında çiçekler açmıştı, kırmızı tabakaların arasından göğe doğru uzanan papatya tarlası iç ısıtacak cinstendi.

Kelia başını kaldırıp elindeki sepeti yere bıraktı. Bir tepenin başından arkasına, tek tek papatyaları seçip toplayan insan kalabalığına baktı. Herkesin yüzü gülüyordu, annesinden teyzesine kadar bir sürü kadın yeşilliklerin içinde, rengarenk giysileriyle çalışırken akıllarına güneş ışınlarının tadını çıkarmaktan başka bir şey gelmiyordu. Sepetlerde biriken çiçek demetleri birkaç saat sonra mutfaklarda reçel haline gelecek, balkonları süsleyecek ve sağlıklılar tarafından merhemler için malzeme olarak kullanılacaklardı. Tepenin alt kısmında ise erkekler yabani otları yolmakla meşguldü. Her biri başını önüne eğmiş, odaklandığı işi bir an önce bitirmeye koyulmuştu.

Kuşların huzurlu sessizliğini bölen bir uğur böceği vardı, sonra onun da sesi kesildi. Başka bir uğur böceği duyuldu. Kelia gözlerinin önünden geçen minik canlıyı tam üç kez gördü. Başını çevirdi ve tepenin diğer tarafında, hayatında şahit olduğu en muhteşem manzarayı gördü. Geleceğini ve geçmişini gördü. Heyecanla aşağıdaki insanlara, ailesine ve dostlarına seslendi.

“Bakın! Baksanıza! Görmüyor musun? Dur, anlatayım sana ne olduğunu. Bu... Ne kadar ihtişamlı değil mi? Bu benim insanım...”

Annesi bir papatya demetini sepete koymasına için ona fırlattı ancak Kelia bunu fark edemeyecek kadar şoktaydı. Yavaş yavaş, herkes ondaki tuhaflığı fark etmeye başladı. Yanına gelip onu kontrol edenlere, kıvançla övündü.

“Görmüyor musun?” diye bağırmak istedi. “Benim kör insanım, baksana nasıl güzel tapıyorlar! Ah... Benim insanım insan nedir bilmez; canlı nedir, cansız nedir bilmez. İlik ilik kötülük akar benim insanımdan, nefes alamazsın. Dumanında boğuldukları alevden harabeler... Muhteşem ötesi bir düzen.”

Kim ne yaptıysa onun manzarasına bakamadı, onun bakmasını da engelleyemedi.

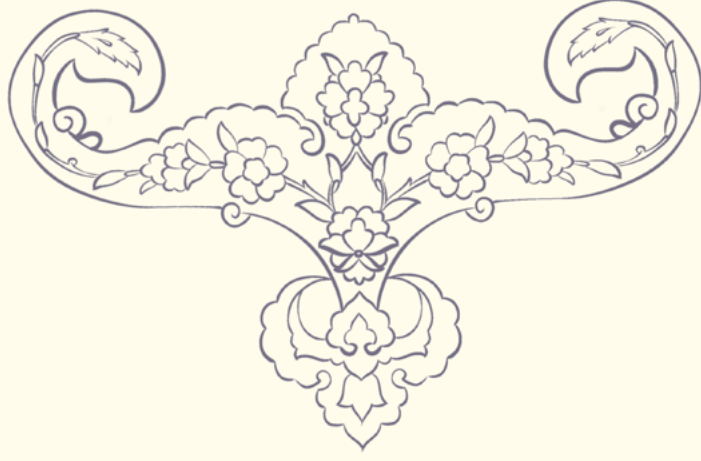
“Aldığın her nefes ciğerlerine batar benim insanlarımla birlikte yaşadığın için. Düşleri yoktur, hayal kurmazlar, aşağılıktır benim insanım. Anlamıyor musun? Yakıp küle çevirdikleri gezegenimi görmüyor musun? Baksana şu güzelliğe, şu muhteşemliğe bak! Kana bulanmış her yer, ne kadar güzel! Oluk oluk kanasak biz de, kemiklerimiz gözüксе etimizden, ah keşke... Keşke biz de onlar kadar mutlu olabilsek! Baksana şu kaosa... Hayran olunası! Sonra kim derdi ki yıllar yılı koruduğunuz bu papatyalar bir gün gelip de çürüyecek... Ne kadar ihtişamlı değil mi? Kusursuz bir yangın sahnesi, canlı canlı yanarak ölmek ne demek bilir misin? Bilmesen daha iyi, onların bilmeleri de pek umurumuzda değil zaten. Yıkıntıların altında ezilen bedenleri, boğulanları, sokakta yiten canları bilmezsin. Ama nasıl bir güzellik! Bir baksana şu ışıklara, binalara... Bir bak şu muntazam düzene, yürüyenlere, oturanlara, koşanlara... Bak bir ömrü yitip gidenlere.”

Sesi duruldu biraz, heyecanı dindi. İfadesiz gözlerini dikti mezar taşına.

“Bak, uyan. Kalk da bak bir düştüğümüz hale. Acınası. Ama çok güzel biliyor musun bugün gökyüzü? Çay getireyim mi sana sıcak sıcak iyi gider, biraz limon sıkarsın, iki üç laf... Zaten o iki üç lafta yitirdi her şey anlamını.”

Gözüne rüzgârda savrulan ağaç yaprakları ilişti, sonbahardı.

“Ceset kokusu alıyorum anne. Kendi ölümümü kokluyorum buram buram, camı açsam biraz havalandırsam odayı; geçer mi dersin? Çoktan perdelerle sinmiştir ama değil mi, yıkamak lazım onları da. Çürümüş insanlığı daha ne kadar buzdolabımızda saklayacağız anne? Baksana, yiyecek hiçbir şey kalmamış. Anne, kalk yerine yat. Toprak çok soğuk bu gece.”

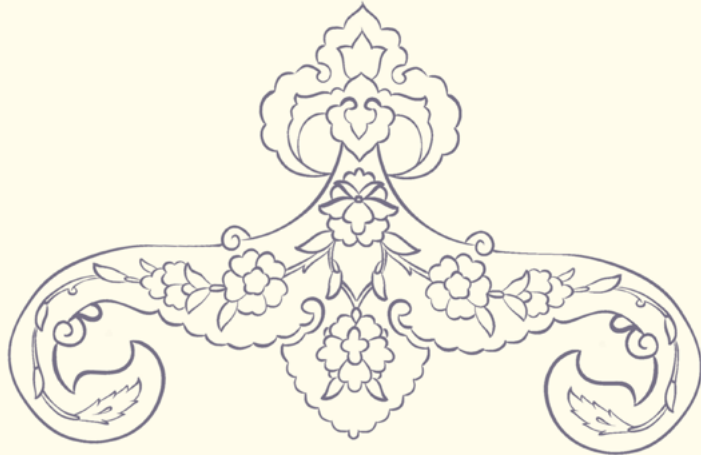
01.21
Hatice Darı

Bir ömre kaç hayat sığar
Veya ne kadar yaşanmıştır aslında anılar
Düşündükçe mi var insan,
Yoksa unutulmayanlar mıdır yaşatan.

Kim belirler aklın nereye eğrileceğini
İnsan iradesi mi yoksa gamsız kader mi?
İradeyle savaşılabılır mi yürek
Yoksa kadere teslim mi olur giderek

Ne oldu mu düşünülür ne olacak mı
Bu gece duyulan aklın kaçınıcı ağıdı?
Susar mıydı hata yapmadan yaşasam
Yoksa hatalarımla mıydım tastamam

Geriye bakınca ne düşünür, ne ister
Bilenmiş bir ruhla kazanılmış muharebeler
Hiç savaşmadan yaşamak, yaşamak mıdır
Yoksa hasarsız bir ruh daha mı sağlamdır?

FİYORT
Mustafa Yıldız

“Fiyort”

Yüreğimde birikişlerinin perçinlenmiş telaffuzu.

Dip dalgalarımızı siboplar keserken
Keskin kokular içinde seni düşündüm
Başka elbiseler giydiremediğim bedenim
Ve güzelliğin hiç aklıma gelmezken
Olan soyutluğunla büsbütün aklımdaydın.

Geceydi yağmur çtırdıyordu. Az evvel göğsünden kalkıp
gelen eğri kemiklerin başımda doğrulurken çtır çtır
çtırdadığı gibi.

Daha anımsayamayacağım aksesuarların
Kristal kristal dökülüyordu seni düşünürken
De ki bir balık pullarını döker gibi oluyordu
De ki balıklarımız pullarını döker gibi.
Böyle bir dökölüş esnasında yekvücut aklımdaydın.

Kırağılanan saçların yanıp sönüyordu karanlığımı
örtüşlerinde, pencerelerine kuş ölüleri vururken
alelade bir evimin.

Başka bir kalp inip kalkıyordu yanımda
Gözleri üstümde garip şekiller çiziyordu
Kuğu çizmişti mesela alnımın ortasına
Büyük gözleriyle kocaman yapmıştı kuğuyu
Ben bu kuğuyu öperken aklımdan çıkıverdin.

Aklımdaydın dedim çünkü var olmuştun bir kere
Sezinlediğim kraterlerine rağmen
Ben bu dik yüzünde ivmelenirken söylemiştin,
“Nar, benim adım.” Memnun olmuştum tanıştığıma.
Öpüp adınla anılır her sokak diyecekken sen adını değiştirdin.
İşte, yüreğimden sökölüverişin...

DIRİLİŞ

Sıla Erel

Bilirsiniz hepiniz,
Neden gökte asılıdır bulutlar.
Kefenidir her bir ölünün,
Mezarda yatan yürekteki.
Ve kaçamaz mı kıyamet vaktinden,
Günahkâr aşıklar?
Oysa bulutlar ağlar,
Kül olan anıya yürekteki.

Ölürken tanır her bir ruh,
Kulağına fısıldanan
Tanrı sesini.
Yazarken bahtı girdaplı kalem,
Sualsiz bir Kitap'a bürünür mü?
Mahşerin adaleti mi ölü bebeği avutan,
Yoksa bir anne şefkati mi?
Terazi diriltmeyince beklenen vuslatı,
O vakit tadar insan gerçek ölümü.

Diriliş; usulca insanı dünyaya bağlayan,
Sahte ümitlerin perdesi.
Açılır ki göz üzerindeki kefen,
Sonsuzluğa kapanmışsa son nefeste,
Kâinat yaratılmış bir insan için,
Yoksa sana o haber gelmedi mi?
Diriliş; her intiharı bir anlığına durduran,
Yaşam devrimidir belki de.

KIZAMADIM
Mustafa Yıldız

Ben sana hiç ırak olmadım ki
Bak, saçlarını gezdirdim az evvel
Bir şiir önce gezdirdim, bir düş önce.
Sakarsın, kanatlarımı kırdın. Olsun.
Uçmayı bilmiyorsun ki, kızmadım sana.

Durup düşünürken gelip dalıyorsun
Biliyorum, gözlerin bir ırmak.
Ondandır alamıyorum ya kendimi yazmaktan
Önüme katıp götürüyorsun dal, dudak
Kan kırmızı ilhamlarına boğuyorsun.

Gülmek istiyorsun kalemlerimi kırıp
Ve bileklerimi de kırıyorsun çok sevdiğinden
Mürekkep ediyorsun işte her tarafı.
Gülüyoruz, gül atıyorsun durmadan
Ben gülüyorum, dişlerine mürekkep bulaşıyor.

Bazen de susmak istiyorsun,
Ben sana konuşalım demiyorum ki
Sen duyma diyorum, okuma, bilme.
Örtün kalabalıklarını ve düşünme
Alışma istiyorum türlü sevişlerime.

Görüşmüyoruz, ona da tamam.
Israr da etmiyorum karşıma geç diye
Yalnız ricam, gözlerin arada bir uğrasın
Özlemesem de yazdığımı biliyorsun hala
Hala çok sevdiğimi biliyorsun arkadaşım.

Ben sana hiç ırak olmadım ki
Bak, seni gezdirdim az evvel
Bir dünya önce gezdirdim, bir can önce
Sakarsın, hevesimi kırdın. Olsun.
Sevilmeyi bilmiyorsun ki, kızmadım sana.

Deliliğin Kıyısında, Pak bir Zihin

Feyzanur Tekiner

Uzak zamanlarda bir gün,
Bir kartal gökyüzünden süzölüp karanlığa daldı usulca,
Aldığın nefes ciğerlerine dolduğu anda,
O keskin gagasıyla etini parçalayıp sökerken,
Bedeni parçalara ayrılırken ve kanlar ak teninden yeryüzüne damlarken...
Konuştu;
“Ey Prometheus, söyle.
Hatalarının bedelini öderken hiç pişman oldun mu?
Aynı ananın evladı Atlas, omuzlarında kaldıramayacağı yükler taşıırken,
Günahlarınızın kefareti ağır mı geldi aczinize?”

İnsanlığın kurtarıcısı gözlerini açtı, sesi çıkmadı, sessiz kaldı.
Devasa bir kartal karşısında, anlatmaya başladı;
“Acımasızlığı bir tanrının, korkulası...
Göklerin yücesi, beni dinlemeni isterim.
Ben kahramanlarından biri değilim, Odysseus gibi denizleri aşamam.
Yıllar yılı evime dönmek için Kirke ile yatıp kalkamam.
Achilles kadar korkak bir savaşçı, Herkül kadar güçlü olamam.
Belki Hektor gibi parçalanır cesedim,
Ancak ben onun kadar yalnız değilim.
Ben bir tanrı da olamam, ey yüce Olympos! Sizden biri değilim.
Ancak sizler gibi de olamam; bencil bir ahmak, hiç değilim.”

Kartal açtı kanatlarını, sesi gür çıktı, haykırdı.
Çıplak, kırmızı tenli bir adam karşısında,
Acımadı;
“Dün bir kurtarıcıydın, bugün kölelerimden biri,
Epimetheus’dan farkın kalmadı Menoetius gibi.
Onun tek zeki kanı sendin, şimdi ölebilmek için yalvarıyorsun...
Bir hırsızsın, ahmak olmaya ne ki!
Titanların yüz karasisin ve tabii
Zalimliği bir tanrının, korkulası...
Affi olmayacak suçlarının, bunu sen de biliyordun.”

Kartal eti yarıp ciğerlerini söktü,
Ateşin tanrısı bininci kez göğüs kafesinden soludu,
Beden ikiye yarıldı, kan damladı, kemikleri parçalandı.
Havaya karıştı kahrın en keskin çığlıkları.
Ve çokça ter, gözyaşı...

Karnını doyurup gitti, geride kalan yarım bir insan bedeni.
O gitti, o gidince hoyrat şimşekler dindi,
İlmek ilmek et kemiğe işledi, parçalar bütünlendi ve sağlıklı bir insan bedeni,
Bininci kez yeni bir ciğer!
Ve aynı acı bininci kez selamladı geceyi...

Uzak zamanlarda bir gün,
Ateşi çalan Prometheus dehşetinin sayısız bitaplığını yaşarken,
Ay ışıldamaz ve ufuk karanlığın sularında boğulurken,
Göz kapaklarını araladığı anda,
Birini gördü, şaşırdı, tanımak istedi tanıyamadı.
Sordu,
“Sen kimsin? Git buralardan hemen
Çektiğim cezaya şahitlik etme,
Aklımın deliliğe varacağı bu noktada,
Yanımda durma...”

Ateş tanrısı onu gördü, vahşeti kalbinde hissetti.
Mayısın 1’i, bir kalabalık onun ismini haykırıp
Varlığını yazın gelişiyle kutlarken,
Dualar ve kurbanlar güneşe atfedilirken,
Belenus, adı çok yaşasın, konuştu;
“Ben uzak bir diyardan geldim,
Tüm Keltlerin selamını getirdim.
Alevlerin parıltısı,
Ateşin kızgınlığı ve güneşin parlaklığı...
Ben hepsiyim, ya sen nesen, nerelerdesin?
Harap haldesin, kimin işidir bu seni sıkıca bağlamış zincirler, bu kan revan
olmuş gözlerin?”

Prometheus durdu, her şey çok yanıltıcı.
Her kimse gelen, gizli yerlerden bir misafir
Ancak anlaşıldığını anladı, saklı cevapları
Fısıldadı;
“Çünkü hayat dediğin kıymetli onlar için,
Onlar ki ölümlüler, onlar ki canları yanınca ağlayan,
Mutlu olduklarında gülen, onlar ki seven ve sevilen,
Kalpleri hassastır, hayalden bağları güçlü inançların...
Ruh ve bedenleri ayrı onların,
Ölüm diye bir sonları var, bu yüzden her an sayılı onlar için.
Bu yüzden de önemli benim için,
Varlıkları, yoklukları.
Ben ki Prometheus, yozlaşmış bir hırsız, göklerden ateşi çalıp

İnsanlığa armağan ettim ki
Yücelsinler.”

Belenus gitti, yerine iki genç kadın geldi.
İki kardeş, tanrının küçük kızları,
Babaları öfkeden deliye dönerken
Kurnazlıkları ortaya çıkmadan
Anlattılar;
“Ey sen ki insanlığın dostu!
Altayların selamıyla, canlıları üşümesin diye
Ateşi icat eden babamızın adıyla kutlarız seni.
Çakılları birbirine sürtüp, çıkan kıvılcımları harladığımız,
En koyu tonu kırmızının,
Gözlerinde parlıyor şimdi.
Ruhun şad olsun, ölmeyeceksin ancak dinsin bu zulmün çağrısı.
Dirayetli ol, yakarışlarının duyulması yakındır.”

Kartal eti yarıp ciğerlerini söktü,
Ateşin tanrısı bininci kez göğüs kafesinden soludu.
Beden ikiye yarıldı, kan damladı, kemikleri parçalandı.
Havaya karıştı kahrın en keskin çığlıkları
Ve çokça ter, gözyaşı...
Karnını doyurup gitti, geride kalan yarım bir insan bedeni.
O gitti, o gidince hoyrat şimşekler dindi.
İlmek ilmek et kemiğe işledi, parçalar bütünlendi ve sağlıklı bir insan bedeni.
Bininci kez yeni bir ciğer!
Ve aynı acı bininci kez selamladı geceyi...

Uzak zamanlarda bir gün,
İnsan şeklinde ancak çok başlı bir canlı,
Çıktı karşısına ardındakiler savaşırken tanrılarla...
O dikildi, her şeyin farkında, düğümleri çözmek istedi yapamadı.
Anlattı;
“Eddalar bizi yazdı, nice destanlar yaşattı.
Bunlarda bir ateş tanrısı yoktur, ben de bir tanrı değilim.
Jötunnlardan biriyim, soyumun selamıyla geldim.
Adım ateştir, turuncudur, kırmızıdır, sarıdır; yakar ölümlü olanları,
Et kızarır, kömürleşir, kül olur denizlere dökülür, toprağa karışır.
Bizlere şeytan dediler, sana hırsız...
Şimdi tasa zamanıdır ancak gelecek neslin kahramanısın.
Seni meşalelerle anıp türküler söyleyecekler ve bir gün birisi,
O kartalı,
Çıplak elleriyle boğmaya gelecek.”

Prometheus öksürdü, tıksırdı, kustu bütün pisliğini,
Bileklerinde zincir izleri,
Kirli sakalları ve kirlenmiş teni,
Sakince başını eğdi...
“O kartal dediğin sıradan bir kartal değildir,
Ey Jötunnların Logi’si!
O kartal ki şimşeklerin hükümdarı, tanrıların tanrısı,
O kartal ki kendi babasını hiçe sayan, başkaldıran...
Zeus yalnızca kaderlere boyun eğer, sönmez fırtınası,
Yenilmez.
Kaderler de ağlarını benimle ördüler, bu vakitten sonrası
Değişmez.
Ben Sisyphus gibi taşırım kader taşı
Varsın uygarlıklar yaşasın!”

Logi gitti, yerine yaşlı bir adam geldi.
Siyah saçlarının ucunda bir yanık kokusu,
Zapzayıf kalmış adamı gördü, vücudunu terleten bir ısı yayıldı,
O ısıdaki hissiyatı tanıdı.
Oradan anladı sebebini, sonucunu.
Ve konuştu;
“Ben ki Zhu Rong,
Ateşlere benim adımı verdiler, sana ortadakilerin selamını getirdim.
Kunlun dağlarında sert esen rüzgarlarla geldim.
Nice imparatorlar gördüm, nice hükümdarlar,
Devletler yıkılıp tekrar kuruldu bu zamana kadar.
Her başlangıcın bir sonu vardır elbet, her günahın bir sevabı.
Karanlığın aydınlığı ve tüm doğruların da bir yanlışı.
Sana bir damla su, zira ateşin zıttı odur.
Mutsuzluğunu hissediyorum, pişmanlıksa uzak sana,
Biliyorum.
Günahkâr değilsin, bir hırsız veyahut suçlu da,
Anlıyorum.”

İnsanlığa ateşi öğreten ikisi, biri sahibi, biri varisi;
Prometheus’un gözünden bir damla yaş aktı,
Silmek istedi lakin kolunu kaldıracak gücü kalmadı.
Ölmek istedi ancak tek seçeneği yaşamaktı.
Hem anladı hem anlamadı,
Kimin, neden, ne zaman ve nerede varlığı?
İnsan denilen muhtaç bir canlı,
Oysa tanrılar dağında, dağılmaz bir karanlıkta, tutsak;
“Atlas, kardeşim, duy çığlıklarımı!”

Kaderimiz bir, duygularımız canlı...
Aklına mukayyet ol,
Aklına mukayyet...”

Kartal eti yarıp ciğerlerini söktü,
Ateşin tanrısı bininci kez göğüs kafesinden soludu.
Beden ikiye yarıldı, kan damladı, kemikleri parçalandı.
Havaya karıştı kahrın en keskin çığlıkları
Ve çokça ter, gözyaşı...
Karnını doyurup gitti, geride kalan yarım bir insan bedeni.
O gitti, o gidince hoyrat şimşekler dindi.
İlmek ilmek et kemiğe işledi, parçalar bütünlendi ve sağlıklı bir insan bedeni
Bininci kez yeni bir ciğer!
Ve aynı acı bininci kez selamladı geceyi...

Uzak zamanlarda bir gün,
En sonda güneş ışıldarken ve ufuk aydınlanırken,
Dünya yüzyıllık uykusundan uyanırken,
Gece gündüze, fidanlar ağaca, kış yaza evrilirken,
Demeter kızının sevinciyle bininci kez gülümserken,
Birileri savaşta boğuşurken, birileri dalgalı okyanusta yolunu ararken...
Ateşin tanrısı yaşlı gözlerini açtı,
Birini gördü, şaşırdı, tanımak istemedi, tanıdı.
Sordu,
“Neden buralardasın?
Tenin bembeyaz yine, inceciksin ölü gibi...
Neden geldin? Yoksa sen miydin?
Gerçek değil miydi gördüklerim, bildiklerim?
Ya hissettiklerim?”

Diz çökmüş, ıslak zemine bağdaş kurmuş genç bir adam,
Yüzü asık, titreyen ellerini çenesine dayamış, bekliyor.
O da yoruldu hayatından, o da bıktı.
Buna rağmen sakince,
Mırıldandı;
“Gerçek tabii... Senin gerçekliğin değil yalnızca.
Uzak diyarların uzak tanrıları, her gördüğüne kanma.
Senden pek bir farkları yok yine de,
Hepsinin damarlarında volkan akar, senin gibi
Onlar da aşık cayır cayır yanan ateşe.
Neden buralardayım bilmem,
Gün doğuyor, insanlarımız uyandı, benim görevimin de bir sonu...
Yaşadığın hayat gerçek eski dostum,

Hislerin gerçek, bildiklerin hakeza
Yalnızca...
Ramak kaldı aklını yitirmene.”

Prometheus duydu, dinledi, anladı.
Susmak ya da anlatmak arasında kaldı.
Sancıları artarken ve kaşları çatılırken,
Zihninde binbir türlü anı, hayal, umut, tek tek kaybolurken...
Kendisini anlatmaya zorladı;
“Rüyalar aleminin efendisi,
Yüceler yücesi... Babana selamlarımı ilet,
Uyuyamıyorum aylardır, o da sen de uzaksınız bana.
Kabuslarımda konuk ettiğim zamanlar seni, bir hayal var etmiştin hatırlasana;
İnsanlığı anlattın, küçük ve heyecanlı bedenlerinden,
Ruhlarının güzelliğinden ve yaratıcı zihinlerinden bir parça...
Kara gecelerinde rüyalarında dolaşmak hoşuna giderdi, kumdan battaniyelere
sarardın,
Sen de korudun onları, sözlerimi yanlış anlama;
Sen yapman gerekeni yaptın, yolundan sapan bana
Ve kardeşim Atlas’a
Hiçbir şey borçlu değildin sezgilerinden.
Ama ve lakin dostum, ama ve lakin!
Ben uykusuzum ve seni görmüyorum artık kirpiklerimin boşluğunda.
Alevleri koruyan oncasının, ateşi yaratanların, ateşi insanlar için kullanan-
ların...
Sen yaptın, biliyorum.
Biliyorum beni bu zincirlerden ve bu acıdan çekip alamazdın...
Zeus acımaz, tanrılar affetmez, Atlas cehennemi taşıyor sanki omuzlarında
Kurtar beni Morpheus.
Canım çok yanıyor dostum, bari bir kerecik öldür beni rüyalarımda...”

Morpheus ona baktı ifadesizce
Avuçlarından kum taneleri dökülürken yere,
Ayağa kalkıp elini koyarken ateşi çalan Prometheus’un gözlerine,
Kum tanelerini de yüzüne üfledi sakince...
Ve son bir kez;
“Seni bir hayale sokup çıkaracağım eski dostum,
Göreceksin ki insanlara armağan ettiğin o ateş,
Bir demircinin elinde ustalık eseri ve bir soykırımda yangın yeri
Göreceksin ki bir handa sıcak yemek ve bir intihar sahnesi
Senin ateşin okyanusta gemileri yakıp kavuran bir silah ve medeniyetin gerçek
kökeni...
Sana güzel rüyalar göstereceğim Prometheus, yanılgılar içinde kaybolmadan,

Ciğerlerini deşen, derini canlı canlı söken o kartalın vahşeti olmadan,
Delirip acılar içinde boğulmadan ve bu adaletsizlik onların yanına kalmadan,
Göreceksin ki dünyada niceleri var senin gibi.
Eğer yeteri kadar uykuda kalabilirsen, sana gerçeği göstereceğim eski dostum,
Bir hırsız olarak değil; ateşlerin tanrısı, bir kahraman olarak anıldığın
gerçeği...”

Kartal eti yarıp ciğerlerini söktü,
Ateşin tanrısı bininci kez göğüs kafesinden soludu.
Beden ikiye yarıldı, kan damladı, kemikleri parçalandı.
Havaya karıştı kahrın en keskin çığlıkları
Ve çokça ter, gözyaşı...
Karnını doyurup gitti, geride kalan yarım bir insan bedeni.
O gitti, o gidince hoyrat şimşekler dindi.
İlmek ilmek et kemiğe işledi, parçalar bütünlendi ve sağlıklı bir insan bedeni
Bininci kez yeni bir ciğer!
Ve aynı acı bininci kez selamladı geceyi...

Prometheus Bound, Peter Paul Rubens & Frans Snyders, Tuval Üzerine Yağlı Boya

Sinemaya Geçirilen Dişler: Geçmişten Günümüze Vampir Sineması

Hatice Darı

Robert Eggers'ın geçtiğimiz yılın sonlarına doğru vizyona sunduğu *Nosferatu* (2024) filmi izleyici tarafından büyük beğeniyle karşılandı. Halk hikayelerini korkuyla sentezleyen filmleriyle tanınan Robert Eggers bu filmde Alman bir halk hikayesi olan *Nosferatu*'yu kullandı. 19. Yüzyıl Almanya'sında geçen film biraz daha farklı bir sonla bize klasik vampir hikayesini anlatır: genç bir kıza musallat olan bir vampir ve onu bu vampirden kurtarmaya çalışan aşığı ve onun arkadaşları, en sonunda da bu canavarın yok edilişi.

Nosferatu kelimesi eski rumencede “vampir” anlamına gelir. Vampirlerle, yani bir lanet nedeniyle ölümden dirilip insan kanı içerek yaşayan ve halka dehşet saçan canavarlara inanış milattan sonra 1000’li yıllara kadar dayanır. Bu fenomen binlerce edebi esere konu olmuştur, elbette sinema da bundan nasibini alır ve günümüze kadar hala popülerliğini koruyan onlarca film bu yaratığı konu alır.

Sinemada vampirleri konu alan ilk film F. W. Murnau tarafından yönetilen 1922 yapımı *Nosferatu, Bir Dehşet Senfonisi* filmidir. Alman yapımı bu sessiz film, aynı zamanda döneminin ilk korku filmlerinden biridir. Filmde yukarıda bahsettiğimiz klasik vampir hikayesi aynen işlenir. Sinemanın mihenk taşlarından olan bu film vampir sineması kategorisinin vazgeçilmezlerinden biridir ve kendisinden sonraki – Robbert Eggers’ın 2024 yapımı *Nosferatu* filmi gibi – birçok filme ilham olmuştur.

En tanınmış vampirlerden biri olan Dracula’nın sinemada ilk kullanımı Tod Browning tarafından 1931 yılında çekilmiş olan *Dracula* filmidir. Bu filmle beraber klasik vampir hikayesini şekillendirmiş olan “Dracula” kitabından bahsedebiliriz. “Dracula”, Bram Stoker tarafından 1897 yılında yazılan ve korku türünün önemli örneklerinden biri olan; mektup, günlük ve gazete makalelerinden oluşan bir romandır. Kont Dracula’yı bize tanıtan bu popüler kitap, bize bu ikonik filmi kazandırmada etkili bir rol oynamıştır. Önceki örneklerinin aksine bu filmde vampirimiz oldukça karizmatiktir, film bu yönüyle vampir sinemasında önemli bir yere sahiptir.

Bram Stoker'dan bahsetmişken *Bram Stoker'dan Dracula* filminden bahsetmezsek olmaz. Kont Dracula'nın bu kadar popüler bir karakter olmasında oldukça etkili bu filmin yönetmenliğini Francis Ford Coppola yapmıştır. 1992'de vizyona giren bu film izleyici tarafından büyük beğeniyle karşılanmış ve başrollerinde Gary Oldman, Winona Ryder, Keanu Reeves ve Anthony Hopkins gibi oldukça başarılı oyuncuları bir araya toplamıştır.

90'lı yıllara damgasını vurmuş bir başka film de Neil Jordon tarafından yönetilmiş ve başrollerini Brad Pitt, Tom Cruise ve Kristen Dunst gibi oldukça ünlü isimlerin yaptığı *Vampirle Görüşme* filmidir. Film Anne Rice'in aynı isimli romanından uyarlanır ve günümüzde yaşamakta olan bir vampirle bir gazetecinin röportajını konu alır. Kristen Dunst'ın henüz 12 yaşındayken sergilediği inanılmaz performans izleyiciler tarafından hayretle karşılanabilir, nitekim Brad Pitt ve Tom Cruise'dan daha iyi bir performans sergilediğini düşünenlerin sayısı oldukça fazla.

2013'te vizyona girmiş *Sadece Aşıklar Hayatta Kalır* filmi kesinlikle izlenilmesi gereken yapıtlardan biridir. İki vampirin yüzyıllar boyu süren aşkını ve bu kadar uzun süre yaşamanın ne kadar ağır bir şey olduğunu bizlere gösteren bu film, filozofik diyaloglarıyla izleyicileri uzun uzun düşüncelere teşvik etme eğilimine sahiptir.

Son olarak vampir sineması denilince akla gelen ilk filminden bahsetmek istiyorum; *Alacakaranlık*. Catherine Hardwick tarafından yönetilen bu 2008 yapımı film, Stephenie Meyer tarafından yazılan aynı isimli kitaptan esinlenilmiştir. İnternet ortamında yayınlanmaya başlayan bu kitap gördüğü büyük ilgi sayesinde basılmış ve dünya çapında inanılmaz bir ün kazanmıştır. Bir ergenlik çağı hikayesi olan bu film bizlere akıllara kazınan simli vampirleri kazandırmıştır. Çirkin ve korkunç bir yaratıktan inanılmaz yakışıklı simli vampirlere geçiş bizce oldukça ilginçtir. Her ne kadar dalga geçilse ve hor görülse de *Alacakaranlık*'ın sinema dünyasındaki popülerliği yadsınamaz, bu nedenle yazımızdaki yerini hak etti.

Daha az bilinen ancak oldukça başarılı filmlerden birkaçı da şunlardır:

Kayıp Gençler
(1987)

Açlık
(1983),

Aylak Vampirler
(2014)

*Gece Yarısı Sokak-
ta Tek Başına Bir
Kız* (2014)

*Bir Vampir
Hikayesi* (2012)

Gir Kanıma
(2008)

Lanetliler Kraliçesi
(2002)

Bıçağın İki Yüzü
(1998)

Aslı Salı

“Gün”

Canon EOS
700D, 18-55mm
f/3.5-5.6 IS STM
1/125 s, f/7.1,
ISO 100
28 Nisan 2017

“Yaşantı”
Fujifilm XT-4, 23mm f/2 R WR
1/80 s, f/2, ISO 800
2 Temmuz 2024

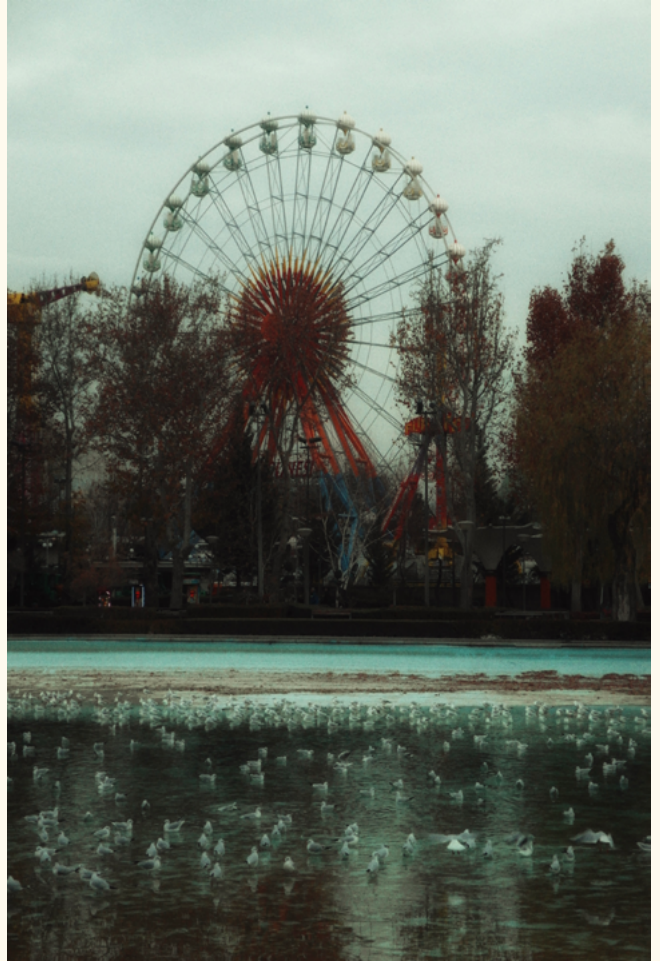
“Mevsim Geçişi”

Canon EOS M50, 15-45mm

f/3.5-6.3

1/30 s, f/5.6, ISO 3200

19 Kasım 2023

“Gride Yeşile”

Samsung EX1, VARIOPLAN 5.2-

15.6mm f/1.8-2.4

1/90 s, f/2.4, ISO 200

3 Aralık 2024

İlbey Efe Taşabatlı

“Şah ve Masallar”
Alsancak, 30 Aralık 2024

“Gölge Hattında Yolculuk”
Söğütözü Metro istasyonu, 22 Kasım
2024

Türkiye’de Rock: Bir Alt Kültürden Popüler Endüstriye

Ekin Taşbilek

Rock müzik güçlü davulları, dolu ve agresif gitar rifleri, isyankâr sözleri ve özgürlükçü ruhuyla onlarca yıl hem dünyada hem de Türkiye’de önemli bir kültüre ve bir yaşam biçimine dönüşmüştür. Ancak günümüzde bu müzik türü için hala daha özgün ve *protest* diyebilir miyiz?

1980 askeri darbesi sonrası Türkiye’de siyasetten uzaklaşan bir nesil ortaya çıkmaya başladı. Bu dönemde rock müzik hem bir ifade biçimi hem de bir aidiyet duygusu sunarak gençler arasında yayılmaya başladı. Ancak rock sadece bir müzik türü olmaktan çıkıp bir hayat tarzına dönüştü ve insanlar için kendilerini anlatabilecekleri bir mecra haline geldi. Konserler, *underground* barlar ve fanzinler aracılığıyla da bu kültür giderek yayıldı.

1990’lı yıllar, rock müziğin Türkiye’deki çıkış dönemlerinden biri oldu. Televizyon kanallarının artması, uluslararası rock festivallerinin düzenlenmesi ve büyük konser organizasyonları sayesinde rock müzik kitleselleşmişti. “Metallica”, “Guns N’ Roses” gibi dünya çapında ünlü grupların Türkiye’ye gelmesi bu müzik türünün daha geniş kitlelerce benimsenmesini sağladı. Ancak bu popülerleşme rock müziğin muhalif ve alternatif kültür yapısından uzaklaşmasına da sebep oldu.

Pentagram Konseri – 21 Nisan 1995

Rock'n Coke 2009 Afşisi

2000’li yıllarda birlikte rock müzik endüstrisinin bir parçası haline geldi. Sponsorlu festivaller, büyük plak şirketleri tarafından yayınlanan ticari odaklı prodüksiyonlar, rock’ın ana akıma girmesini sağladı. Bir zamanlar protest söylemleriyle tanıdığımız sanatçılar bile bu sistemin içine girmeye başladı. Özellikle “Rock’n Coke” gibi büyük festivaller, *rock*’ın endüstriyelleşmesini gösteren çarpıcı örneklerden biri oldu. Bu dönemde *rock*, bir alt kültür olma niteliğini kaybetti.

Rock müzik eskisi gibi düzeni sarsan bir öge olmaktan uzak olsa da hala pek çok insan için bir kimlik unsuru olmayı sürdürüyor. Ancak tüm dünya’da olduğu gibi

Türkiye’de de rock müziğin ticarileşmesi ve dijital platformlara eklenmesi, onun özgün ruhunu kaybetmesine yol açtı.

Bugün çoğu rock grubu, ana akım müzik sahnesinin bir parçası olarak varlığını sürdürüyor. Ancak hala özünden ödün vermeyen, alternatif sahnelerde kendine yer bulan ve müziklerini ticari kaygılardan uzak tutmaya çalışan sanatçılar var. Bu nedenle rock müzik, hem bir alt kültür ögesi hem de bir popüler müzik türü olarak iki farklı yolda ilerlemeye devam ediyor.

Rock’ın gelecekte ne boyutta değerlendirileceğini bilemiyoruz, ama belki yeni bir karşıt kültürün ortaya çıkmasıyla *rock* tekrardan eski muhalif kimliğine geri dönebilir, kim bilir?

Kaynakça

Bulubay, Can. “Bir Alt Kültür Olarak Rock Kültürünün Türkiye’deki Evrimi”. Kültür Araştırma Dergisi, sy. 7, 2020, ss. 127-4, doi:10.46250/kulturder.812296

Konyar, H. “Türkiye’de Küresel Medya ve Rock Müzik Kültürü ile Kurulan Küresel Kültürel Ortamlar”. Folklor/Edebiyat, sy. 61, 2010, ss. 121-156

Joy Division “Depresif Bir Üşüme Hali”

Mustafa Yıldız

Joy Division, *Post-Punk*'ın safi temsilcisi. Manchester'ın fabrika dumanlarından ruhlarını arındırmaya yeltenen gençlerin paslı yolculuğu. 4 Haziran 1976, Lesser Free Trade Hall'da Sex Pistols'ın dinleyenlerin ve şirketleşmiş Rock n' Roll dünyasının kulak zarlarını patlattığı anarşist ayininde bulunan seyirciler arasındaki Ian Curtis, Bernard Sumner ve Peter Hook tarafından kuruldu. Bu konser “dünyayı değiştiren konser” olarak adlandırılır. Joy Division üyeleri dışında az sayıda seyirci arasında Morissey (The Smiths), Mark E. Smith (The Fall), Mick Hucknall (Simply Red) ve Factory Records'u kuracak olan Tony Williams gibi büyük isimler bulunuyordu.

Peter ve Bernard konsere birlikte gitmişlerdi, Ian ise sevgilisiyle oradaydı. Konserden oldukça etkilenen Peter ve Bernard hemen davul ve bas gitar temin ederek solist arayışına koyuldular. Ian edebiyata meyilli, kendince bir şeyler karalayan ve bu işlere girmeye can atan sakin bir çocuktur. Bu ikiliyle zaten tanışıyordu ve grubun solisti oldu. Grubun ilk ismi ‘Warsaw’dır. Bu ismi konser yolculuklarında David Bowie’nin “Low” albümündeki “Warszawa” şarkısından yola çıkarak koymuşlardır. Üçü de aşırı derecede Bowie hayranıdır. Bu isim daha sonra The Warsaw adlı başka bir grupta karıştırılmaya başlayınca Joy Division adını almışlardır.

Joy Division. Soldan sağa: Bernard, Ian, Stephen Morris, Hookey -Paul Slattery

Joy Division üyelerinin tek bir ideali vardı, o da sevdikleri işi yapmak. Yani çalmak, müzik icra etmek. Grup o dönem *rock* yıldızlarını tanrılaştıran, sahneyi seyirciden uzaklaştıran düzene karşıydı. Bu anlayışla seyirciyle aralarındaki 200 metrelik mesafeyi 2 metreye indirme mottosuyla yer yer başlarına iş de açan ateşli bir bağ kurmayı başarmışlardır. Fakat *punk*'ın söz konusu şirketleşmiş düzene karşı açtığı toplumsal hareketi üstlenmemişler; daha bireysel, bireyin sıkıntılarına, bunalımlarına yoğunlaşmışlardır. Ian, bu konuda 1980 yılında Radio Blackburn'a verdiği röportajda: "Benim bakış açım ve yazma biçimim, daha çok kişisel ilişkilerle ve insanların belirli şeylerle başa çıkma biçimleriyle ilgili. Bunun içinde, insanların ve şeylerin farklı açılarda nasıl baktıklarıyla ve farklı insanların belirli sorunlarla nasıl başa çıkabileceğiyle, nasıl uyum sağlayabileceğimizle daha çok ilgileniyorum. Grubun nereye gittiği hakkındaki soruya ise şöyle cevap vermiştir: "Sadece olduğumuz gibi devam etmemizi istiyorum. Temel olarak, çalmak ve çalmanın tadını çıkarmak istiyoruz. Bence bunu yapmayı bıraktığımızda, işte o zaman bırakma zamanı gelecek ve bu son olacak." demiştir. Gerçekten de çalmaktan başka bir iş yapmamışlardır. Tek motivasyonlarının bu olması ve piyasadaki tecrübesizlikleri zamanla bulundukları müzik dünyası içinde çarpınmalarına sebep olmuştur.

Joy Division'ı Joy Division yapan kesinlikle eşsiz *sound*udur. Bu *sound* içimizde göremediğimiz, anlayamadığımız, kavrayamadığımız duyguların dili gibidir. Müzik kulaklarımıza dolduğunda ruhumuzun karanlık yüzeylerinde kıvılcımlar çıkartır. Bu kıvılcımların alevi, bazen bir çığlık olarak yansır dışarıya bazen göz yaşları bazen de gıcır gıcır öten bir sessizlik. Depresif bir üşüme halidir aslında Joy Division.

İşte bu *soundu* bir bakıma grup üyelerine dayatarak yaratan isim prodüktör Martin Hannet'dir. Martin grubun müziklerinde boşluklar olduğunu düşünüyordu, bu boşlukları teknolojik ve alışılmadık yöntemleriyle doldurmayı başardı. Zor bir adamdı ve çoğu zaman grup üyelerinden farklı fikirler taşıyordu. Üyeler daha çok The Stooges tarzında bir şey ortaya koymak istemelerine rağmen Martin onları ikna etti ve ustalıkla ortaya koydukları, grubun yalnızca iki stüdyo albümünden ilki olan "Unknown Pleasures"i piyasaya sürüldü (15 Haziran 1979). Albüm Tony Wilson'un plak şirketi Factory Records' dan yayımlandı. Tony de Joy Division evreninin önemli bir parçasıdır. Grup üyelerini şarkı yazmaları konusunda teşvik etmiştir. "Yazacağın en iyi parça, bir sonraki parçan olacak." (Peter Hook)

"Unknown Pleasures", yalnızca bir albüm değil, insanın kendini duymaktan alıkoyamadığı hipnotik, ilahi bir çağrıdır. Gölgelelerinin seninle konuşmaya cüret etmesidir. The Cure' un solisti Robert Smith, Joy Division ile 1980 yılında aynı sahnede de çalmış ve verdiği röportajda "Unknown Pleasures"ın kendisini ne kadar etkilediğinden bahsetmiştir. İkonik albüm kapağı ise 1970 Cambridge Üniversitesi radyo astronomi çalışmalarında bir pulsarın radyo sinyallerini geliştirmesiyle ortaya çıkan görüntünün Peter Saville'in dünyasında yoğrulmasıyla meydana gelmiştir.

Albümdeki “She’s Lost Control” parçasının ise hüznünlü bir hikayesi vardır. Ian’ın iş ve işçi bulma kurumunda çalıştığı dönemde özel gereksinimli işçileri uygun pozisyonlara yerleştiren bir görevi vardı. Bu işi esnasında epilepsi hastası bir kızla tanışmıştı. Kız düzenli olarak bu departmana uğruyordu. Bir süre sonra gelmeyi bırakınca Ian kıza ulaşmaya çalıştı ve uykusunda nöbet geçirerek trajik bir şekilde öldüğünü öğrendi. Bu olayın ardından da “She’s Lost Control”ü yazdı. Hikâyenin daha da trajikleşen kısmı ise grubun başkentteki ilk konserlerinin dönüşünde rahatsızlanan Ian’da epilepsi semptomlarının görünmesiydi.

1979 yılında doktorlar epilepsi olduğunu doğruladı. Çeşitli tıbbi ilaçlar ile hastalık bastırılmaya çalışıldı. Bastırılmaya diyorum çünkü Ian’ın ölümünden sonra kullandığı ilaçların, aldığı tıbbi desteğin yetersiz ve uygun olmadığı birçok doktor tarafından dile getirilmiştir. Epilepsi nöbetleri Ian’ın depresif hayatıyla ve aldığı ilaçlarla giderek artmaya başlamıştı. Neredeyse her konserin sonuna doğru bayılıyor, ekip üyeleri tarafından kulise taşınıyordu. 16 yaşında tanışıp 18 yaşında evlendiği karısı Deborah ile bir çocuğu vardı, müzik dışında hayatlarında hiçbir eğlence yoktu. Büyükelçilikten tanıştığı Belçikalı Annik Honoré ile aşk yaşamaya başlayınca hayatı, içinde durmadan patinaj çektiği bir bataklığa dönmüştü. “Unknown Pleasures”la yakaladığı başarı da üzerindeki baskıyı giderek arttırdı.

Arkadaşları, patronları onun bu ruhsal kırılmalarına hiçbir zaman gerekli ilgiyi göstermediler. Tony Wilson daha sonra şunları söylemiştir: “Sanırım hepimiz onun intihar edeceğini düşünmememe hatasını yaptık. Hepimiz tehlikeyi tamamen hafife aldık. Ciddiye almadık. O kadar aptaldık.” Ian da yardım isteyen, kendisinden bahseden birisi değildi, içgörüsüyle sürdürdüğü gizemli bir hayatı vardı. Yazdığı “Love Will Tear Us Apart” onun kendi içinde sıkışıp kaldığını anlatan bir cenaze melodisidir. 18 Mayıs 1980’de Deborah ile boşanma kararı aldıkları bir dönemde yaşadığı ruhsal ve fiziksel krizler sonucu evinin mutfağında kendisini asarak hayatına son verdi. İntiharından önce kendine adeta küçük bir ritüel hazırlamıştı. Werner Herzog’un *Stroszek* filmini izlemiş ve Iggy Pop’ın dinleyenler için ölümle yaşam arasındaki gri alanda bitmeyen bir afallama hali olan “Idiot” albümünü soluyarak hayatına son vermiştir.

Son stüdyo albümü “Closer”, Ian’ın ölümünden iki ay sonra yayımlanmış, UK Albums Chart’da 6. sıraya yükselmiştir. “Love Will Tear Us Apart” da UK Singles Chart’da 13. sırada yer almıştır. Grup üyeleri artık Joy Division olarak devam etmek istemiyorlardı ve Bernard Sumner’in solistliğinde New Order grubunu kurdular. Gruba zaman zaman Joy Division konserlerinde ekibe destek veren Morris’in kardeşi Gillian Gilbert, klavyeci ve ikinci gitarist olarak katıldı. New Order üyeleri Joy Division müziğinden uzaklaşarak kendilerine has neşeli bir sound yakalamaya çalıştılar. Sonraki yıllarda Joy Division’ın canlı kayıtları yayımlandı. Canlı parçalar ve nadir kayıtlar içeren “Still”, 1981’de yayımlandı. Factory, birkaç basımı tükenmiş tekli de dahil ol-

mak üzere “Substance” derlemesini 1988’de yayımladı. “Permanent”, Factory’nin 1992’deki iflasından sonra Joy Division katalogunu satın alan London Records tarafından 1995’te yayımlandı. Kapsamlı kutu seti “Heart and Soul” da 1997’de yayımlandı.

Grubun efsanevi başçısı Hookey (Peter Hook), New Order’dan ayrıldıktan sonra 2010 yılında Peter Hook and The Light grubunu kurdu. Grup Ian’ın ölümünün 30. yıl dönümünde “Unknown Pleasures” şarkılarını, mistik müzik stüdyosu, isli mabet Factory Records binasının, Hookey tarafından satın alınarak FAC 251 – The Factory isimli bir mekana dönüştürülmesiyle canlı olarak çaldı. Grup hala New Order ve Joy Division’dan seçtikleriyle oluşturdukları *setlist*lerle dünyanın birçok yerinde turneler gerçekleştirmektedir.

Grup hakkında özellikle Ian’ın biyografisine odaklanan Control filmi 2007 yılında vizyona girdi. *24 Hour Party People* (2002) Sex Pistols’ın “dünyayı değiştiren konser”i etrafında Joy Division’un da yer aldığı müzik evrenini konu edinir. Grup hakkında detaylı bilgi edinmek için şu kitaplara da bakılabilir: “Unknown Pleasures: Inside Joy Division” (Peter Hook), “Touching From A Distance” (Deborah Curtis), “Record Play Pause” (Stephen Morris), “Chapter and Verse- New Order”, “Joy Division and Me” (Bernard Sumner).

Joy Division’ı üstünden yıllar geçmesine rağmen hala dinlenilebilir kılan şey kesinlikle benliğimizde bizim temas edemediğimiz karanlık yerlere dokunuyor olmasıdır. Ian’ın ölüm dansı da bu temastan cereyan etmiştir. Kendisine zarar vermesine rağmen o yükselme halinden kurtulmayı başaramamış ve müziğiyle içselleşen bu performansı onunla sonsuz bir boyuta taşınmıştır. Joy Division’ı dinledikçe burnumuza bizi yaratmaya iten bir pas kokusu gelir; algılayamadan, kavrayamadan gerçekleşen bir yaratma dürtüsüdür bu. Her insan için farklı bir deneyimdir aslında, özel bir yalnızlaşma halidir.

*“And we would go on as though nothing was wrong
And hide from these days we remained all alone
Staying in the same place, just staying out the time
Touching from a distance
Further all the time*

-Transmission...

Ian Curtis – Paul Slattery

Electric Ballroom 1976 -Paul Slattery

Kaynakça

Kitaplar

Sumner, B., (2014), Chapter and Verse - New Order, Joy Division and Me, Bantam Press, England.

Curtis, D., (1995), Touching From A Distance, Faber&Faber, England.

Hook, P., (2012) Unknown Pleasures: Inside Joy Division, Simon & Schuster Ltd, England.

İnternet Siteleri

<https://manchesterhistorian.com>

<https://www.gq-magazine.co.uk/article/gq-music-stephen-morris-joy-division-interview>

<https://farmerofthoughts.co.uk/>

<https://www.uselessdaily.com>

<https://www.joydiv.org>

<https://www.therockpit.net>

<https://www.mojo4music.com>

Youtube

<https://youtu.be/uZIygEWiQxE>

<https://www.youtube.com/watch?v=slM8abSW2ww>

<https://www.youtube.com/watch?v=7paP0EbYZD4>

Twee, 2010'lu yıllarda popülerlik kazanmış; retro, feminen ve *preppy* dokunuşlara sahip bir moda akımıdır.

Tatlı ve zarif görünmeyi amaçlayan bu moda akımı popüler oluşundan 10 yıl sonra tekrar moda dünyasını etkisi altına almaya başladı. Son zamanlarda yükselişe geçen feminenitenin de bu yeniden doğuşla bir bağlantısı var elbette. Hadi hep beraber bu moda akımının kökenine ve unutulmaz ikonik parçalarına göz atalım.

Photo by Janette Beckman/Getty Images

Twee estetiği ilk olarak 1980'lerde İngiltere'de sosyalist gruplar tarafından ortaya çıkan, renkli ve özgün tarzıyla dikkat çeken *twee pop* müzik türü sayesinde oluşmuştur. Dönemin radikal görüşleri radikal müzik gruplarını ve radikal moda akımlarını beraberinde getirdi. Bunların en bilinenleri *punk*, *mod* ve *preppy* moda akımlarıdır. *Twee* estetiği de hepsinden ufak parçaları taşır: *punk* modasının kendin-yap özelliğini, *mod* ve *preppy* modalarının zarif ve şık parçalarını ve hepsinin ortak amacı olan dönemin mevcut hükümetine başkaldırıyı.

Tarihçesinden bahsettiğimize göre şimdi sıra en eğlenceli kısımda. *Twee* modasının eğlenceli, renkli ve özgün parçaları nelermiş hep beraber inceleyelim. Başlamadan önce bolca puantiyede boğulmaya hazır olmanız gerektiğini de belirtiyim.

Benim için *twee* denilince ilk önce akla ayakkabı seçimleri geliyor. Babetlerin popülerliklerinin zirvesini yaşadıklarını söyleyebiliriz. Aynı zamanda sade ve zarif mokasen ayakkabılar da oldukça popüler. Son olarak *Mary Jane* ayakkabılar da bu dönemin vazgeçilmezlerinden.

Ayaklardan başladıysak bacaklardan devam edebiliriz. Renkli ve desenli külotlu çoraplar bu estetikteki özgünlüğü sağlamada oldukça yardımcı parçalar.

Elbiseler bu moda akımında çok büyük bir yere sahip. Beli saran ve belden sonra bolalan elbiseler çokça tercih ediliyor. Özellikle elbiselerde yaka olması bu estetiğin mihenk taşlarından.

Elbiselerin üstünde sıkça gördüğümüz ince hırkalar da o zarif görüntüyü vermek için birebir.

Küçük, uzun askılı çantalar da kombinlerin tamamlayıcılarından.

Son olarak *twee* estetiği denilince akla ilk gelen saç aksesuarı olan şapkalar dan örnekler vermeliyiz.

Twee modası yeniden gündemde ve benim de favori akımlarımdan biri olduğu için hiç ama hiç şikayet etmiyorum. Derli toplu ve sevimli görünmek isterseniz dilediğiniz her an bu akıma katılabilirsiniz. İlham almak için en kilit isimler Zooey Deschanel, Taylor Swift ve Blair Waldorf olmakla beraber en iyi verimin bu isimlerin 10 yıl öncesinde giydiklerinden ilham alınarak kazanılabileceğini söyleyip yazımı burada sonlandırayım. Dilediğinizce giyinin, yeter ki çirkin giyinmeyin. Bir sonraki sayımızda görüşmek üzere.

Salata Rehberi

Bahar Kaya

Spring Pickings - Karen Werner

Havalar yavaş yavaş ısınmaya, günler uzamaya başladı. E tabi bu durumda menümüzde de bazı değişiklikler yapmanın zamanı geldi. Isınan hava ve dolu dolu geçireceğimiz uzun günler deyince benim aklıma ilk gelen şey salata olur. Ama sakın ha aklınızda sıkıcı salatalar canlanmasın! Salata diyince birkaç yaprak yeşillik, domates, salatalık üçlüsünden fazlasını hayal edemiyorsanız bu yazıda fikrinizi değiştireceğime eminim. Bu sayının mutfak köşesinde salatalar hakkında konuşacağız!

Başlamadan önce salata hakkında yanlışları ortadan kaldırmak istiyorum. Salata sadece bir diyet yemeği değildir, salata sıkıcı değildir ve önemlisi doğru bir salata yedikten sonra aç kalmamalısınız! Doğru bir salata tarifinde taze sezon ürünleri, yeterli miktarda karbonhidrat, protein ve yağ bulunmalıdır. Fakat bütün bunları bir porsiyon salataya nasıl sığdıracağınız yazının geri kalanında...

Öncelikle yeşillik ile başlayalım. Unutmayın ki yeşillikler ikiye ayrılır, kokulu ve kokusuz. Marul, kıvırcık gibi bol sulu büyük yapraklı yeşillikler kokusuzdur. Ama roka, reyhan, dereotu, maydonoz gibi aromatik yeşillikler kokuludur. Salatanızda kokulu yeşillikler kullanacaksanız kural basit, ya kokusuz yeşillikler ile birlikte kullanacaksınız ya da yeşillikten çok taneli bir salata yapacaksınız. Çünkü kokulu yeşillikler, çok fazla kullanıldığında parfümlü/sabunsu bir tat yaratıp salatanızdaki diğer lezzetleri çok baskılayabilir.

İkinci aşama sebzeler. Domates ve salatalık her salatanın önde gelen ikilisidir ama her mevsimde lezzetlisini bulmak kolay değil. Bu yüzden özellikle kış mevsimlerinde havuç, pancar, turp gibi sebzeleri rendeleyerek kullanmak mantıklı olacaktır. Böylece düz yeşillik yemek yerine salatanıza hem renk hem de lezzet katmış olursunuz. Bunun dışında salatalarınızda sadece çiğ sebzeler kullanmak zorunda değilsiniz. Kabak, patlıcan, karnabahar, brokoli gibi sebzeleri ızgarada ya da buharda pişirip ister soğuk ister sıcakken kullanabilirsiniz. Taze sezon ürünleri bir yana, konserve ürünler de kullanabilirsiniz. Çeşitli

turşular, konserve mısır, enginar hatta közlenmiş biber ya da patlıcan gibi.

Sebzeleri ve yeşillikleri ayarladığınıza göre sırada meyveler var. Doğru duyduunuz, meyveler! Salatanızdaki diğer malzemelere ve en önemlisi sosunuza göre meyve kullanabilirsiniz. Baharatlı ya da keskin lezzetler olan salatalara ben şahsen meyve yakıştırmıyorum. Hafif, *fresh* salatalarda özellikle sosunuz da hafifse meyve kullanmaktan çekinmeyin. Nar, portakal, mandalina, çilek ve elma benim favorilerim arasında.

Şimdi sıra proteinde! Belki de bir salatanın en önemli parçası proteinler sizin uzun süre tok kalmanızı sağlar. İster hayvansal gıdalar ister vegan seçenekler ile protein alımınızı sağlayabilirsiniz. Eğer et ürünleri tüketiyorsanız ton balığı, ızgara tavuk ya da et en popüler seçenekleriniz. Ama ben çeşitli deniz ürünlerini ya da farklı şekillerde pişirilmiş et ürünlerini de çok yakıştıyorum. Eğer seviyorsanız pastırma, füme gibi işlenmiş et ürünleri de seçenekler arasında yer alabilir. Et ürünleri ile beraber pek kullanmasam da peynir ve yoğurt gibi çeşitli süt ürünleri de salatalara zenginlik katabilir.

Fakat hayvansal gıda tüketmiyorsanız hala daha envai çeşit seçeneğiniz var. Maş fasülyesi, yeşil mercimek ve nohut benim favorilerim arasında. Ama çeşitli bakliyatlar bana kalırsa bir salatanın içindeki en önemli malzeme niteliğinde.

Sonunda favorim olan karbonhidratlara geldik. Bir salatayı yedikten sonra hem mental hem de fiziksel manada kendinizi enerjik hissetmek istiyorsanız bu adım şart. Belki de birçok kişi için bir salatanın en beklemedik adımı bu adım olabilir ama seçenekleriniz sonsuz diyebilirim! Bulgur, pirinç, kinoa, karabuğday gibi çeşitli tahıllar hem size enerji verecek hem de salatanızı daha dengeli bir öğün haline getirecek. Ayrıca bol sulu salatalarda sosu emip daha da lezzetli hale geliyorlar. Haşlanmış ya da fırınlanmış patates de daha yoğun kıvamlı soslarınız ile çok uyumlu olacaktır. Son olarak taze, kızarmış ya da kruton olarak ekmek çeşitleri kullanabilirsiniz.

Salatamızın sostan önceki son elementi de yağlar. Burada aslında çeşitli kuruyemişler ve çekirdeklerden bahsediyorum. Ceviz, badem, kabak çekirdeği, chia tohumu, keten tohumu gibi sağlıklı yağ kaynakları salatalara çok yakışıyor. Hem salataya farklı bir doku katmak hem de sağlıklı yağları diyetinize eklemek için süper bir yöntem, oldukça lezzetli olmaları da cabası.

Son adımımız olan soslara gelmiş bulunuyoruz. Sos salatanın lezzetini ve bence eğlencesini sağlayan bir element. Fakat kullandığınız sos salatanızı vezir de edebilir rezil de. Sosu salatanın içeriğine göre belirlemek gerekir; kıvamlı, kompleks sosları az malzemeli ve basit tatlardan oluşan salatalarda kullanmalısınız, eğer salatanızın içinde çeşitli malzemeler ve baskın tatlar varsa sosunuz da o kadar basit olmalı ki salatanın içindeki bütün lezzetleri alabilesiniz. Kendi adıma sevdiğim birkaç kombinasyonu da aşağıya ekleyeceğim fakat siz kendi tariflerinizi oluşturmaktan çekinmeyin!

- Iceberg marul + cherry domates + salatalık + haşlanmış nohut + beyaz peynir + kruton ekmek + hardal ve nar ekşili sos
- Maydonoz + yeşil soğan + konserve közlenmiş kapyra biber + kornişon salatalık turşusu + haşlanmış yeşil mercimek + limon ve zeytinyağlı sos
- Rendelenmiş pancar + rendelenmiş havuç + nar + ceviz + nar ekşili ve zeytinyağlı sos
- Iceberg marul + fesleğen + salatalık + konserve mısır + ızgara tavuk göğüsü + çiğ badem + süzme yoğurt ve turşu suyundan yapılmış sos
- Roka + pembe domates + ezine peynir + limon, nar ekşisi ve zeytinyağlı sos

Tavsiyeler

Sangria dergisinin amaçlarından biri de, sanatın her alanından sanatçılar ve eserler hakkında bilgi yaymak. Derginin bu sayfasını da siz değerli okuyucularımız için birkaç öneri niteliğinde değerlendirebilirsiniz. Bütün bu değerli sanatçıları sizin de bizler kadar seveceğinizi ve takdir edeceğinizi umuyoruz. Sabine Yıldız'ın, hayatı en gerçekçi ve çıplak haliyle yansıtan eserlerine ulaşmak için yandaki linki inceleyebilirsiniz.

https://www.instagram.com/sabine_yildiz?igsh=MXVlajFodTdke-G41OA%3D%3D

Kist, Ankara merkezli bir müzik grubu, rock müzikte yeni bir ses arıyorsanız incelemenizi ve canlı performanslarını da kaçırmamak adına takipte kalmanızı şiddetle tavsiye ediyoruz.

<https://www.instagram.com/kist.music?igsh=MXd6M3BoejJ1N25oZg==>

<https://open.spotify.com/artist/5bgbFOkPCLOAelQdiQiPcR?si=vd8O-eRsRS4SYvM8EhoV7cg&nd=1&dlsi=81e4f2b99c15420e>

<https://music.apple.com/tr/artist/kist/767219742>

https://music.youtube.com/playlist?list=OLAK5uy_kDLyRq0JmD9yLbJH-fKnTfiAdQyR1RSab4

Yaren İleri, genç bir tasarımcı olmanın yanında sıradışı eserlerini de paylaşıyor, göz atasanız beğeneceğinize eminiz.

<https://www.instagram.com/yareniileri?igsh=NXBveXFsbHBweTJm>

Deniz Yıldız'ın oldukça karakteristik ve özgün eserlerine ulaşmak için aşağıdaki linki kullanabilirsiniz.

https://www.instagram.com/donnis_lane?igsh=MXZaciN0diFxenZiNA==

Teşekkürler

İlk sayımızın son sayfasına ulaştınız fakat bu sayfaların bir araya getirilmesinde özellikle teşekkür etmek istediğimiz birkaç isim daha var. Öncelikle kapak tasarımı ve sayfa içi illüstrasyonları için **Yaren İleri**'ye, logo tasarımı ve sayfa içi illüstrasyonları için **Deniz Yıldız**'a ve dergi mizanpajı için **Ekin Taşbilek**'e sonsuz teşekkürlerimizi iletiyoruz. Bizlere iletilen sayfaların bir anlam kazanıp, dergi niteliğine getirilmesindeki emekleriniz için minnettarız. Ayrıca bu sayfaları boş bırakmadığınız, dergimize renk kattığınız için sevgili yazarlarımıza da tekrardan teşekkür ediyoruz. Son olarak siz değerli okuyuculara, dergimizi okuyup buraya kadar geldiğiniz için teşekkürler. Bir sonraki sayıda görüşmek dileğiyle.

Sangria Dergi

